

SIIDE

Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliidu häälekandja.

Toimetuse kolleegium: **A. Lepp** (üldriigiteenijad – kolleeg. esimees), **J. Koff** (post), **J. Rukki** (raudtee – kolleeg. sekretär), **A. Michelson** (vastutav toimetaja).

Tellimise hinnad:
Aastas postiga . . . Mk. 200.—
Poolaastas „ 100.—
Üksiknumber
20 mk.

Ilmub 1–2 kord kuus
Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, raudtee lades, Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliitu kuuluvate orga-isatsioonide ja nende osakondade juhataste juures, kõigis postkontorites ja lehe tellimiskohtil.
Toimetus ja talitus:
Tallinna, Tehnika t. 16. Telefon: Balti keskjaam 221.

Kuulutuste hinnad:
Terve lehekülge Mk. 3000.—
Pool lehekülge „ 1500.—
Veerand „ „ 750.—
Kaheksandik „ „ 400.—
Tekstis 50 prots. kallim.

Nr. 14/15.

Detsember 1926 a.

III. aastakäik.

Meie kutseorganisatsioonid.

Eesti Õpetajate Liit.*)

Kaasaja ühiskondlik kord, mis baseerub peamiselt mitmesuguste ühiskonna kihtide jõudude vahekorral, seab igale inimesele, kes ei taha jääda jalgu kiirelt arenevale ajavoolule, ülesandeks otsida omale kaashuvilisi ja kaasvõitlejaid, kellega üheskoos kergem leida väljapääsuteid elukeerdkäikudest ja kellega koos end maksma panna tegurina, millisega ollakse sunnitud arvestama ühiskondlikkude elunähtuste korraldamisel ja juhtimisel.

Selle elulise paratamatuse eredamaks väljenduseks on kõigi, niihästi oma kehalise kui ka intellektuaalse tööjõu müümisest saadud palga varal elutsevate inimeste, koonduvine mitmesugustesse ameti- ja kutseühingutesse, mille ülesanne ja eesmärk koonduvad liigete õigusliku, ainelise ja vaimlise olukorra kindlustamine.

Õpetajate organisatsiooni ja nende tegevust ei saa vaadelda ainult kui üht erilist haru üldisest kutseühingulisest liikumisest, sest tegevussihid ja ka tegevusvahendid ei ole samad, mis käsi- ja vabrikutöölise ning ametnikkude kutse- ja ametiühinguis. Õpetajate tööala ja töötingimused seavad õpetajaskonna kutseühinguile, peale õigusliku, ainelise ja vaimlise olukorra kindlustamise, ette veel muid ülesandeid, millistest on vabad teised. Samuti ei ole kõik võitlusvahendid ja organiseerimisviisid, mis kasutatavad muis ametiühinguis, kasutatavad täiel määral õpetajate organisatsioonides.

Kõige pealt peame kõik ameti- ja kutseühingud jaotama kahte liiki nende erinevuse järgi: tuleb eraldi võtta palgateenijaid

asutis, mis töötavad majanduslikul alusel teatava ärilise kasutamise eesmärgiga tegutsevaid ettevõtetes ja teisest küljest palgateenijaid, kes töötavad avalik-õiguslikkudes ja kultuuriliste ülesannetega asutis. Ühe liigi ületavam osa on füüsilise töö tegijad, s. o. vabriku-, käsi- ja põllutöölised, teised aga on domineerival kohal, riigi- ja omavalitsuste teenijad, nende seas ka õpetajad.

Ärilise kasutamise sihiga ettevõtetes palgateenijate ja sellega ühtlasi ka nende ameti- ja kutseorganisatsioonide peenike eluline huvi on välja kaubelda võimalikult kõrget töötasu ja kaasa aidata tööproduktiviteedi tõstmisel, kuna kõige muu eest on sunnitud hoolitsma ettevõtte omanik juba välja minnes enese kasuseisu kohalt. Kui mitte täiesti teistsugune, siis vähemalt õige suurel määral erinev on lugu riigi- ja omavalitsuse teenijate ja ka õpetajatega. Siin ei seisa tööandja kohal mitte kapital oma eriomandustega, ärilise tulutoomisega ja kasvamise sihis. Palga eest ostetav tööjõud ei ole siin mitte raha peale uuesti ümberarvatav väärtus, mis tööandjale töösaaduste näol ühes kauba-protsentidega ettevõttesse tagasi tuleks ja turul oleks realiseeritav. Tööandja ei ole siin uuenduste, paranduste ja täienduste suhtes asutuste sisseseadetes ja töömeetodites mitte sedavõrd huvitatud, et see teda neid uurima ja läbi viima sunniks, vaid see sünnib ainult asutuse etteotsa sattunud juhi õnneliku valiku, sagedamini aga töötegijate eneste pealekäimise tagajärjel.

See asjaolu loob avalikõiguslikkudes ja kultuurhariduslikkudes asutustes töötavate ja tööandjate vahel mitmeti teistsugused vahekorrad, kui on seda majanduslikkude ettevõtete ja nendes töötavate palgateenijate vahel.

*) Järgmistest numbrites anname ülevaldliku kokkuvõtte teiste R. ja O. teen. Keskliitu kuuluvate organisatsioonide (mets, raudtee, post, toll, aktsiis jne.) tegevuse ja tuleviku kavatsuste kohta.

Kõigepealt mõjuvad töötasu kõrgendamisel ja tööaja piiramisel siin sootuks teised tegurid, kui esimesse liiki kuuluvate palgateenijate juures. Kuna ettevõtete töölisel ja ametnikud niipea kui töötulustus tõusnud ja nõudmine töötegijate järgi suur, kohe töötasu kõrgendamise peale kindlaid lootusi võivad rajada, siis on olnud töötasu kõrgendamine riigi- ja omavalitsuse teenijate ja õpetajate juures palju raskemalt liikuvast asjaoludest: riigi- ja omavalitsuste jõukusest, veel rohkem aga sellest, kuidas hinnatakse iduliselt nende töötegijate tööd, kui suur on valitsusasutustes, eriti aga laiemas seltskonnas, arusaamine töötegijate tööväärtusest, elunõudeist.

See asjaolu seab riigi- ja omavalitsuse teenijad ja õpetajad mitmeski mõttes erinevasse seisukorda ettevõtete teenijaist ja töölistest. See dikteerib ka nende kutseorganisatsioonidele mitmeti teistsugused ülesanded ja eesmärgid. Eriti on see väide maksev õpetajate ja nende kutseorganisatsioonide suhtes ja selles peitubki alus, mis pärast õpetajate kutseorganisatsioonid oma ülesannete ja töömetoodide poolest ka teistest riigi- ja omavalitsuste teenijaist juba oma huvides erinema peavad. On ju õieti õpetajate töö sarnane, mille tulutoovus laiemas seltskonna silmis kõige vähem kägatsutavalt hinnatav. Muust riigi- ja omavalitsuste teenijaist on olnud õige tundlikult terve ühiskondlik käekäik, sest nendest on ju korraliku liikumise ja ühenduse pidamise võimalused, riigi- ja korrakaitse, maksuaparaadi korralik funktsioneerimine jne., ühe sõnaga kõik, mis kindlustab ja võimaldab terve ühiskondliku elu liikumise kindlais roopais. Õpetajate töö on igalpool ja alati olnud palju halvemini hinnatud, ning tasutav õpetajate elutingimuste parandamine on nii hästi meil kui ka mujal lõkinud järel vastavol haridus- ja ettevalmistusjärgul seisvate riigi- ja omavalitsuste teenijate aineline seisukorra parandamisest.

Õpetajate aineeline ja õiguslik seisukord ripub pea täiel määral ühiskonna kultuurilisest tasapinnast ja ühiskonna arusaamisest hariduse tähtsusest. Mida kõrgem on kusagil riigis rahva kultuuriline ja hariduslik tasapind, seda rohkem on kindlustatud õpetajaskonna seisukord ja ümberpöördukt: mida hariduslikult pimedam kusagil maal rahvas, seda viletsamais tingimustis viireleb sealne õpetajaskond. See seisukord määrab kindlaks õpetajate elu- ja töötingimuste erinevuse kõigist teiste palgateenijate olu-

korrast, see olukord dikteerib ka õpetajaskonna kutseühingulisele liikumisele erilise sihi ja suuna.

Õpetajaskonna organisatsioonid ei saa piirduda ainult kitsapiiriliste puhtkutseühinguliste ülesannete lahendamisega, vaid nad peavad oma kaitse ja hoolekande alla võtma terve oma tööala kõigis tema üksikasjades sest õpetajaskonna kutseühingud on kaitstud ainult siis kui on kaitstud terve haridus ja kultuuritöö huvid. Sellepärast tähendab seista kooli huvide valvel ühtlasi ka õpetajaskonna huvide valvel. Kool ja õpetaja — need on lahutamatud. Ühe seisukorra parandamine toob tingimata kaasa paremusi ka teisele ja ümbepöördukt. Õpetajate kutseorganisatsioonid peavad olema ka võitlusorganisatsioonideks kooli eest. Õpetajate organisatsioonide ülesannete hulka tohib ja peab kuuluma kogu haridus ja kooli poliitiliste ning pedagoogiliste küsimuste selgitamine ja arendamine üldse.

Selles sihis näemegi arenevat õpetajaskonna kutseühingulist liikumist kõigis mais. Ka Eesti organiseeritud õpetajaskond on need sihid oma tegevuse aluseks võtnud.

Eesti organiseeritud õpetajaskonna tegevuskavas on oma eesmärgi kohaselt alati olnud haridus- koolipoliitilised, siis puhtpedagoogilised ja õpetajate vaimliste õiguslikkude ja aineliste huvide lahendamise küsimused. Aeg ja olud on neist ülesannetest kord ühe, kord teise rohkem esirinda kihutanud.

Tuleval kevadel möödub kümme aastat ajast, mil Eesti õpetajaskond astus esimesi samme koondumiseks ühistesse ridadesse võitluseks Eesti kooli ja selle tegelaste eluõiguste eest, kutsudes ellu õpetajaskonna ülemaalse koonduse Eesti Õpetajate Liidu näol. Kümne aasta jooksul on Eesti Õpetajate Liit kujunenud suuremaks ning tugevamaks kutseorganisatsiooniks Eestis. Pike-malt selle kümne aastalise ühiskondlike murrangaegse arengu ja tegevuse juures peatuda läheks pikale, mida ei võimalda ajakirja piiratud ruum.

Märgime vaid siinkohal ilma mingisuguse liialduseta, et 75% meie koolikorraldustest on kui organiseeritud õpetajaskonna töövili ning et Eesti Õpetajate Liidu osa õpetajaskonna õiguslikkude, vaimliste ja majanduslike huvide kaitsmisel ei ole mitte väike olnud.

Eesti Õpetajate Liidu praegusest tegevusest pääliskaudsegi pildi saamiseks toome lühikese ülevaate Liidu 1925/26 tegevusaasta

koosseisust ning tegevusest ja 1926/27 tegevusaasta kavatsusist.

1925/26 tegevusaastal oli Eesti Õpetajate Liidu liikmeks 11 maakonna liitu, neisse kuuluva 94-ja õpetajate ühinguga, 4 iseseisvat linna õpetajate ühingut ning 2 vähemusrahvusest õpetajate organisatsiooni. Vene Õpetajate keskliit 8 kohaliku liiduga ja Rootsi Õpetajate ühing üleriikliku üksusena. Tähtendatud organisatsioonide kaudu kuulus Eesti Õpetajate Liidu liikmeks ligikaudu 3300 õpetajat.

Liidu tegevuse juhtivateks organideks olid: juhatus, viieliikmeline sekretariaat ning viis toimkonda – kooli ja kutsetoimkond, pedagoogiline toimkond, õpetajate edasiharimistoimkond, majandustoimkond ning kir-

1925/26. a. tegevusavaldustena tuleb märkida:

I. Koolikorralduslike küsimuste alal.

Avaldati trükkis VII üldkongressi materjalid ja arutati tähendatud kongressil vastu võetud otsuste elluviimise võimalusi koolikorralduslikes küsimusis. Võeti seisukoht sõjaväelise kasvatus korraldamise küsimuses ja tehti see teatavaks riigikogus. Alati eeltööd VIII õpetajate üldkongressiks, mille tähtsamaks küsimuseks otsustati võtta kesk- ja kutsehariduse, eriti täienduskoolide küsimus.

II. Kasvatuse-õpetuslike küsimuste alal.

Schveitsi raudteelaste puhkekodu Lago-Madjore järve ääres.

jastustoimkond, millise kompetentsi kuulus ka ajakirjade „Kasvatuse“ ja „Noorusmaa“ toimetamine.

Peale eelnimetatud E. Õ. Liidu juhatuse toimkondade töötasid liidu juures veel aineõpetajate kongressidel valitud: looduslooja maateaduse-, muusika- ja laulu, käsitööning võimlemiseõpetajate toimkonnad.

Liidu asjaajamine sündis kolmest palgalisest töötajast koosneva büroo kaudu, kelle hooleks oli ka „Kasvatuse“ ja „Noorusmaa“ talitustööd. Liidule ja ta liikmetele juriidiliseks nõuandjaks oli ametis juriskonsulina vann. adv. R. Eliaser.

E. Õ. Liidu liigete vahel tekkinud arusaamatuste ja eksimuste lahendajana toimis aukohus. Tähtsamatena E. Õ. Liidu

E. O. L. juhatuse korraldusel ja kaasabil peeti jõulu vaheajal II looduslooja ja maateaduse õpetajate ja suvel II käsitöö õpetajate kongress. Alustati eeltöid I võõraste keelte, V joonistuse ja III Eesti keele õpetajate kongressideks. Arutati õppekavade küsimusi õppeainete toimkondades. Jatkati ajakirja „Kasvatuse“ väljaandmist. Leiti tarvilikuks õpetajaskonna kaasabi noorsoo ajakirja „Noorusmaa“ väljaandmisel ja noorsoo raamatute kirjastamisel. Pedagoogilisel toimkonnal on käsil noorsoo kirjanduse ülevaate kokkuseadmine.

III. Õpetajate vaimliste, õiguslike huvide ja aineliste huvide kaitsmisel.

Peeti suvevaheajal kaks pedagoogilist

nädalat — Kuresaares — saarte õpetajaile ja Võrus — Lõuna-Eesti õpetajaile. Korraldustööd kohtadel täideti kohalikkude õpetajate liitude poolt, kuna kavad seadis kokku ja lektorid saatis E. Ö. Liit. Avati keskkooli kursused õpetajaile, kes soovivad saada täieliku keskkooli hariduse.

Loodusloo ja maadeteaduse õpetajate toimkonna korraldusel töötas suvevaheajal Irboskas looduslooline ekskursioonijaam. Korraldati majapidamis- ja aiatöö kursused õpetajaile, Läänemaa õpetajate seminari juures.

Koguti andmeid ja nende andmete põhjal seati kokku ülevaade õpetajate majanduslikust seisukorrast käesoleval momendil. Koguti hulk materjali õpetajate õiguslikust ja ainelisest seisukorrast välismail ja avaldati osa neist „Kasvatuses“.

Üheskoos Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskkliiduga jätkati võitlust riigiteenijate ja õpetajate palgaolude parandamise eest. Saavutati: 14. ja 15. kuu lisapalk ja 1. aprillist s. a. 10% palgakõrgendus maaõpetajaile, — ja haridusministeeriumi lubadus välja töötada uus õpetajate palgaseadus. Korraldati juriidilist abi ja organisatsioonilist kaitset üksikuile õpetajaile.

Organiseeriti õpetajate seisukorda õiglaselt valgustava informatsiooni andmist ajakirjandusele ja seltskonnale.

IV. Organiseerimisküsimuste alal.

Töötati välja aineõpetajate toimkondade kodukord ja organiseeriti aineõpetajate isetegevust. Astuti samme õpetajate organisatsioonide ja üksikute õpetajate vahel ette tulnud konfliktide lahendamiseks. Saadeti referente õpetajatepäevadele, peasjalikult õpetajate organiseerimise ja palgaolude küsimuse selgitamiseks.

Kutsuti ellu Eesti Õpetajate Ühispank. Muretseti kohalikele organisatsioonidele bürooarbeid. Tehti eeltöid „Õpetajate Lehe“ käimapanemiseks. Muretseti E. Ö. L. ja teistele hariduslikele organisatsioonidele avaramad ruumid ja pandi alus õpetajate peatuskodule.

V. Rahvusvahelises läbikäimises.

Korraldati Tallinnas 29. ja 30. juunil s. a. Tallinnas IV Balti riikide õpetajate konverents, millest võtsid osa Eesti, Läti ja Leedu Õpetajate liidu esindajad. Konverentsil arutati Balti riikide Õpetajate Liidu tegevusse astumise ja tööka küsimusi.

Tehti eeltöid II Balti riikide õpetajate

kongressiks (peetakse Tallinnas, 1927 a. suvel.

Astuti kirjavahetusse paljude välismaade õpetajate organisatsioonidega õpetajate ainelise ja õigusliku seisukorra selgitamiseks.

Kaaluti E. Ö. L. liitumise võimalusi rahvusvaheliste õpetajate organisatsioonidega Lääne-Euroopas.

E. Ö. Liidu kassa oli 1. aug. 1926 a. tasakaalus mrk. 889.265; varanduse seis 1. aug. 1926 a. tasakaalus mrk. 410.621.—. Läbikäikude kogusumma 1925/26 tegevusaastal mrk. 2.407.014.—.

Eesti Õpetajate Liidu kõrgema instantsi- asemikkudekogu — poolt 30. ja 31. okt. s. a. kinnitatud 1926/27 a. tegevuskava on kinnitatud:

I. Koolikorralduslikkes küsimusis.

a) Õpetajate VIII üldkongressi korraldamine 1927 a. suvel kesk-, kutse- ja eriti täienduskoolide korralduse arutamiseks; b) Kaasamõjumine kuueaastase algkooli lõpulikuks teostamiseks, väljamine õpetajate VII. üldkongressil vastuvõetud seisukohtadest; c) Üldise kasvatus-haridustöö propaganda korraldamine — ajakirjanduse, koollipäevade jne. kaudu.

II. Kasvatusõpetuslikkes küsimusis:

a) Eeltööde jätkamine koolide õppekavade ümberkorraldamiseks aineõpetajate ja üldkongressidel vastuvõetud seisukohtade alusel; b) Aineõpetajate kongresside korraldamine; c) Ajakirja „Kasvatuse“ väljaandmise jätkamine; d) Noorsoo ajakirja „Noorusmaa“ väljaandmise jätkamine ja kaasabi noorsoo kirjanduse soetamisel; e) Pestalozzi päeva pühitsemine.

III. Õpetajate vaimliste, õiguslike kude ja aineliste huvide kaitsemisel.

a) Pedagoogiliste nädalate ja õpetajate edasiharimiskursuste korraldamine. Õpetajate ekskursioonijaamade organiseerimine; b) Õpetajate teenistusseaduse väljatöötamine ja sammude astumine selle maksmapanemiseks; c) Õpetajate üleproduktiooni küsimuse uurimine; d) Võitluse jätkamine õpetajate palgaolude parandamiseks.

IV. Organiseerimistöõ alal.

a) E. Ö. L. organisatsioonilise konstruktsiooni revideerimine ja tarvilikkude ümberkorralduste tegemine selles; b) Toetuskapitali kogumise jätkamine; c) Ühingute tege-

vuse elustamine ja väljaspool organisatsiooni seisvate õpetajate koondamine ühinguise; d) Õpetajaskonna kutseeetilise tasapinna tõstmine; e) E. Õ. L. 10. aastapäeva pühitsemine; f) E. Õ. L. nädalkirja väljaandmine; g) Õpetajate peatuskodu korraldamine.

V. Rahvusvahelises läbikäimises.

a) Ühendusse astumine rahvusvaheliste õpet. organisatsioonidega Lääne-Euroopas; b) Balti riikide Õpetajate II kongressi korraldamine; c) Osavõtt Balti riikide Õpetajate Liidu tööst; d) Kaasabi õpetajate ja õpilaste välismaaliste ekskursioonide korraldamisel ja välismaaliste õpet. ekskursioonide vastuvõtmine ja juhtimine Eestis.

E. Õ. Liidu 1926/27 tegevusaasta tulud ja kulud on tasakaalus mrk. 1.740.311, kusjuures suurema sissetuleku moodustavad liikmemaksud ja haridusministeeriumi toetus eriainete õpetajate kongressideks, kasvatasteadlikkudeks nädalateks, kursusteks jne. Suuremate väljaminekutena figureerivad summad VIII. õpetajate üldkongressi, aineõpetajate kongresside, kursuste, pedagoogiliste nädalate jne. korraldamiseks.

Liidu 1926/27 a. toetuskapitali eelarve on tasakaalustatud mrk. 200.000, mis saadakse liigete toetuskapitali maksust.

E. Õ. Liidu kord kuus ilmuv kasvatusteadlik ajakiri „Kasvatus“ ja kaks korda kuus ilmuv noorsoo ajakiri „Noorusmaa“ töötavad erieelarvete põhjal. Samuti ka 1927 a. algul iga nädal ilmuva hakkava E. Õ. Liidu kooli- ning hariduspoliitilise ja kutsetehnilise häälekandja „Õpetajate Leht“.

E. Õ. Liidu liikmemaks iga õpetajate liitu ja iseseisvasse ühingusse kuuluva üksikliikme pealt oli 1925/1926 tegevusaastal, samuti ka 1926/27 a. I haridusjärgus — 120 marka, II haridusjärgus — 100 mrk. ja III haridusjärgus 80 mrk. Liidu juhatuse kasuks. Toetuskapitalimaksuks tuleb igal õpetajal maksta aastas I haridusj. — 50 mrk., II haridusj. — 40 mrk. ja III haridusj. — 30 mrk. Peale Eesti Õpetajate Liidu juhatusele maksetava summa tuleb igal üksikliikmel tasuda veel kohalikkude õpetajate ühingute ja maakonna liitude liikmemaksud, mis mõnel pool kuni tuhande margani ulatavad.

30. ja 31. okt. s. a. Tallinnas peetud E. Õ. Liidu asemikkudekogu koosolekul, kuhu igal E. Õ. Liitu kuuluval õpetajate liidul ja iseseisval ühingul 50 liikme või üle selle

ulatava pooliku 25 liikme pealt õigus ühte esindajat saata, valiti E. Õ. 1925/26 tegevusaasta juhatus pea täies koosseisus tagasi, mis ka omavahelisel tööjaotusel muudatusi esile ei toonud.

Nii on E. Õ. L. esimeheks E. Martinson, abiesimeesteks A. Janson ja M. Välbe, sekretäriks J. Rummo, abisekretärideks J. Piiskar ja J. Grünthal, kassahoidjaks J. Kents ning kassahoidja abiks J. Kana; ametita liikmeteks jäid: N. Kann ja O. J. Kiesel — Tallinnast, K. Treffner, M. Reinik ja M. Koch — Tartust, P. Pedisson — Virumaalt, P. Adamson — Viljandist, J. Meerits — Järvamaalt ja J. Ruus — Läänemaalt.

Juhatuse liikmetest kuuluvad sekretariaati esimees E. Martinson, abiesimees A. Janson, sekretärid J. Rummo ning J. Piiskar ja laekahoidja J. Kents.

Tööedukuse mõttes töötavad viis toimkonda. Toimkondadesse kuuluvad:

1. Kooli- ja kutsetoimkonda — M. Välbe, N. Kann, P. Pedisson, J. Piiskar, J. Grünthal, O. J. Kiesel ja J. Rummo.

2. Pedagoogilise toimkonda (asukoht Tartu) — K. Treffner, M. Koch, M. Reinik, Kleis ja Koorits.

3. Õpetajate edasiharimistoimkonda — A. Janson, E. Martinson, J. Grünthal, M. Välbe, J. Kents, Dobrusevsky ja A. Schneider.

4. Majandustoimkonda — A. Janson, O. J. Kiesel, J. Tamm, J. Kana, J. Kents, N. Kann, P. Kochtiitsky ja H. Summer.

Peale nende E. Õ. L. poolt moodustatud toimkondade töötavad E. Õ. Liidu juures veel aineõpetajate kongressidel valitud alalised toimkonnad üksikute pedagoogiliste küsimuste lahendamiseks.

E. Õ. L. aukohtusse kuuluvad:

„Kasvatuse“ vastutajaks- ning tegevtoimetajaks E. Martinson. „Noorusmaa“ toimetuskosneb E. Martinsonist (vastutav toim.), M. Laarmannist (tegev toim.) ja J. Käisist.

E. Õpetajate Liidu büroo töid juhib asjaajaja-sekretärina Alb. Marmor. Liidu juriskonsuldiks on vann. adv. R. Eliaser.

E. Õ. L. esindajaiks Riigi- ja Omavalituse teenijate Keskliidu saadikutekogus J. Piiskar, J. Rummo, O. J. Kiesel, A. Kärk, G. Ollik, A. Univer, G. Hion, J. Grünthal ja M. Koch.

Alb. Marmor.

Asjaajamise „lihtsustamine“.

Nagu vanasti Rooma senatis üks senaator iga oma kõne lõpetas sõnadega: „... edasi arvan ma, et Kartaago tuleks hävitada“, nii algab ja lõpetab iga puhastverd kogupõllumees oma väljendusi sõnadega: „Ametnikke on palju... nad söövad riigi vae-seks... asjaajamist on tarvis lihtsustada ja ametnikkude arvu vähendada!...“

Nii sõnad. Kuidas on aga lugu tegudega? Ametnikkude arvu vähendamine „surmakomisjoni“ aruandjale, K. Tonkmann'ile, muidugi peavalu ei tee. Kus kaks, seal teisele kriips peale ja – loril lõpp. Kus ametinimetus aruandjale küllalt arusaadav pole – samuti. Aga asjaajamise lihtsustamine – noh, see on hoopis teine asi. Kuidas härra Tonkmann ja tema mõtteosalised sellest aru saavad, sellest väike näide.

Praegu on käsil maal asuvate kinnisvarade hindamine, et võimalik oleks neilt ühtlast maksu võtta. Selleks jaotatakse maaüksuse maad ja metsad klassidesse nende tulukuse järgi ja määratakse kindlaks mitte põllumajanduslikkude hoonete üüriväärtus. Riigikogu poolt omal ajal vastuvõetud hindamise seadus pani selle protseduuri lüüvimiseks maksma väga keerulise korra.

Tegelik maade klassitamine ja hoonete koguväärtuse kindlaksmääramine pidi sündima maal koha peal valla hindamiskomisjonide kaudu. Kõik need vallakomisjonide otsused pidi läbi vaatama maakonna komitee ja lõpuks veel kinnitama peakomitee, kes koosneb peamiselt ministritest, nende abidest ja peavalitsuste juhatajatest*). Tegelikku tööde juures selgus aga, et sarnaseks, iga asja kolmes instantsis, arutamiseks mingit tarvidust pole. Sellepärast esitati peakomitee algatusel riigikogule seaduseelnõu, kus ette oli nähtud, et maakonna komitee otsus on lõpulik nende hindamistoimingute kohta, millede vastu teatud tähtsaja jooksul protesteeritud pole. Tähendab, siia maani oli vähemalt olemas soov asja lihtsustamiseks, nüüd tuleb „lihtsustamine“ ise. Nimelt oli see ettepanek neil päevil arutusel riigikogu rahaasjanduse komisjonis (millest ka härra Tonkmann olla osa võtnud) ja kuidas see seal sündis, seda jutustab

meile ajakirjandus (v. „Päevaleht“ nr. 337, „Kaja“ nr. 288).

Kõige pealt on see „lihtsustamine“ avaldunud selles, et on suurendatud peakomiteed kahe riigirentnikkude liidu esitajaga (imelik küll, miks riigiteenijaid puutuvaid küsimusi arutavate komisjonide suurendamine riigiteenijate esitajatega nii kergesti ei lähe!). Edasi otsustatud (ja nagu kuulda just härra Tonkmanni ja teiste kogupõllumeeste esitajate nõudmisel), et igal kinnisvara valdajal olgu hindamise akti käigus tarvilikud teated ja et selleks tuleb temale kirjalikult teatada ka neist maakonna komitee otsustes, kus vallakomisjoni otsus muutmata kinnitati, olgugi et kinnisvara valdaja ise selle vallakomisjoni otsusega rahul oli.

Vaatame nüüd, mis selle ilusa, põllumehe käekäigu eest nii isalikult hoolitseva otsuse tagajärg on.

Seni teatati kinnisvara valdajaile maakonna komitee otsused ainult neis asjus, kus nad vallakomisjoni otsuse vastu protesteerinud olid ehk kus maakonna komitee omal algatusel vallakomisjoni otsust muutis. Kõigi teiste otsuste teatamisest loobuti (ja seda ei nõudnud ka seadus) sellepärast, et iga vallakomisjoni otsus teatatakse kinnisvaravaldajale kirjalikult ja kui tema ise selle vastu pole protesteerinud, seega sellega rahul on, ega pole ka teadet saanud, et see otsus muudetud oleks, on tal nii kui nii teadmine, et see otsus maksev on. Pealegi pole sellel teadaandel enam mingisugust tähtsust, sest on kinnisvara valdaja mõõda lasknud tähtsaja vallakomisjoni otsuse vastu protesteerimiseks, siis ei saa ta ka protesteerida selle maakonna komitee otsuse vastu, millega eelmine otsus muutmata kinnitati. Rahaasjanduse komisjoni „lihtsustamise“ tagajärjel tuleb aga nüüd kahel korral kokku umbes paarsada tuhat teadaannet nii viisi asjatult välja saata.

Missuguse hiigla töö see välja teeb, näitab järgmine väljavõte.

Esmalt tulevad need teadaanded valmistada (muidugi nagu kord ja kohus allkirjadega ja reg. numbriga varustatult), siis poliitiametnikkudele kätte saata, kes nad siis talust talusse, majast majasse üle kogu riigi laiali peavad kandma (sest muidu ei saa ju allkirju tõenduseks, et nad tõesti teatatud) ja siis allkirjad muidugi jälle komiteedele tagasi saatma. Kõik need toimingud käivad muidugi koos registreerimistega, akti-

*) Igal Sauna Antsul pidi olema see ülev tunne, et ka tema „palee“ väärt on, et ministri-härrad kaaluvad, kas ta üüriväärtus aastas on näit. 180.– aga mitte 150.– mk. suur.

desse õblemistega jne. Ühe sõnaga — пошла писать губерния — nagu ütleks venelane. Ja seda kõik ainult selleks, „et hindamise akti edaspidised käigust maavaldajaleks tarvilikud teated“ (v. Kaja nr. 288 s. a.).

Sarnane on siis see riigiasutuste töö „lihtsustamine“. Ei tea kui palju ametnike härra Tonkmanni arvates sarnase „lihtsustamise“ tagajärjel peaks võimalik olema riigiteenistusest vabastada?

Õigusi ei tohi piirata!

Kuna valitsuse poolt kavatsetavas koosseisude seaduses, mis teadupärast praegusel ajal riigikogu rahaasjanduse alamkomisjonis viibib, ette on nähtud ühe osa teenijate väljajätmine, nende „ülemääralisteks“ nimetamisega, siis on see vastavat järelokaja ja äärmist ärevust välja kutsunud ka kõigis kutseorganisatsioonides.

Koosseisudest väljajätmise loeb teenijaskond kõige suuremaks õiguste piiramiseks ja selle kohta on mitmed organisatsioonid esinenud pikemate märgukirjadega. Raudtee liikumisosakonna jaamateenijate kutseühing saatis neil päivil oma Keskühingu ja Riigija Omavalitsusteinijate Keskkliidu juhatustele järgmise märgukirja:

„Liikumisosakonna jaamateenijate kutseühingu Tallinna osakonna üldkoosolek, milline ära peeti 5. detsembril s. a. Tallinnas, Tehnika tän. nr. 16-c (Keskühingu ruumes), heites pilgu muude päevakorrapunktide hulgas ka riigiteenistusseaduse, ning sellega kooskõlas kavatsetava uue riigiasutuste koosseisude seaduse eelnõu, peale, asus viimase kohta allkirjeldatud seisukohale.

Heites üht osa riigiteenijaid — raudteel umbes 2000 inimest — väljaspoole koosseisu ja jagades koosseisu ülesvõetud teenijaskonna kahte liiki: „ametnikuks“ ja „vabateenijaks“, on kujunenud see seadus täies mõttes Eesti vabariigi põhiseaduse § 6 eitajaks, kuna viimases selges sõnas tõestatud, et Eestis mingsuguseid seisuseid ei tunnistata ja kõik Eesti kodanikud üheväärtiliselt on.

Koosolek otsustas konstateerida, et umbes 2000 raudteelase väljaheitmisega riigiteenijaskonnast on tõestatud fakt, et raudteelasi vaid siis riigiteenijaiks peeti, kui riik hädadohu silmapilkudes viibis, siis ainult, kui riik oma vastutusrikkail positsioonidel otsekohe ka raudtee alamteenijaid vajas. On see mõõdas, siis on arvamine sootu teine.

Oma terve eluea raudteeteenistuses olnud alamteenijaid tahab see seadus peale

selle kui need Vene ajal teenitud rahadest (palga mahaarvetest) ilma jäänud ja kui neilt võetud nende vaevaga teenitud kopikatest kogutud kapitaliga — endise Põhja-Lääne raudteevalitsuse poolt — ehitatud raudtee kooli hooned ja elumajad, heita nüüd päevatööliste seisukorda, kellel vana-päevade puhul riiklise toetuse peale mingsuguseid lootusi ei oleks.

Oleks sarnane halastamata kavatsus võõra võimu algatus, poleks see nii valusana tundunud kui nüüd, kus selle algatajateks oma verisugulased, kelle esivanemad samasugused orjad olnud.

Koosolek juhib tähelepanu, et vabadusõja päivil eriti alamteenijad — need koosseisust väljaheidetavad — just kõige enam oma elu kaalule panid, et riigi huvi silmas pidada. Tuletatagu meele Saksa okupatsiooni vägede evakueerimise aegu ja punavägede taganemisi raudtee piirkondades. Kas ei juhtunud kriitilisi momente, kus raudteelased — eriti need nüüd koosseisust väljaheidetavad, oma salakavalusega raudtee veerev-koosseadeid liikumiseks kõlbmatuks tegid, viimaste telgede pukse „põlema“ pannes. Kas ei olnud see teatud riisiko oma eluga? Kas tõesti raudteelaste saamata talud ja loodetavad maaplarakad (neid lubati igale kangelasele autasuks) ei tasuks rahvaesitusele mitte seda vaeva, et viimane iga aasta natukesiki aega võiks veeta eelarve arutamisel, et läbi vaadata ka koosseisust väljaheidatava (ülemääralise) teenijaskonna osa koosseisu. (Rahaministri seletuse järgi olevat ajaviitmine eelpoolmainitud eelarvete läbivaatamisel just koosseisudest väljajätmise peapõhjuseks.) Liikumise teenijad: roopaseadjad, haakijad, rongiseadjad jne. ei taha nõuda miskit ülekohtu, ei midagi seesugust, mis nad teeninud ei oleks. Nemad kaitsevad oma õigusi ja nimelt neid õigusi, mis kindlustatud meie põhiseadusega. Taganemist süin ei või olla,

ei ka sel puhul, kui see aktsioone välja kutsuks.

Eeltoodud Raudteelaste Keskühingule ja Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskkliidule teatavaks tehes, palub liikumise osakonna jaamateenijate kutseühing keskorganisatsioonile samme astuda, et ükski raud-

teelane, kes tänini kindlal kuupalgalisel kohal teeninud, nüüd koosseisust ei saaks välja jäetud.

Ei saa milgil kombel leppida ka sellega, et alamteenijate kohta mingisugune eriseadus maksma pandaks, mis viimaste õigusi katsuks kaitsta erilisel viisil.

Nosivad tasapisi.

Tahtsin „Side“ toimetajale pikema kirjutuse anda praeguse palgaküsimuse käigu kohta, sest et kaasteenijad asjast ikkagi väga huvitatud on, kuid toimetaja – kes muidu mu hea sõber – keeldus seda kirjutust vastu võtmas põhjusel, et „Side“ jõulunumbri ei maksaks palgaküsimust üldse puudutada. Ka arvas ta, et minu kirjutus õigeid andmeid ei sisalda – tahtis neid kontrollida. (Pean tähendama, et mu kirjutus õige sapine ja pikk oli.) Olevat ju rahasjanduse alamkomisjonis ka mehi, kes raudtee- ja postiasjandust tunnevad.

Ma ei ole toimetaja arvamisega aga päri ja asun siiski asja juure. Kõige pealt puudutaksin küsimust, kui kaugel see palgaasi siis nüüd on?

Ma kuulsin ühe väga ustava inimese käest, et see ikka nii öelda: sõelumisel seista. Koosolekuid olla üsna sagedasti, isegi paar korda – ja rohkemgi – kuus. See ustav inimene arvas, et ja a n u a r i s t või aprillist ei maksa küll kõneleda; ei siis palgad maksma hakka! Käivat ju põlumeeste asi ikka küünlapäevast – jüripäevani ja jüripäevast – mihkclipäevani. Nii siis ainult küünlapäeva aegus kuuleme uudist.

Kui aga küünlapäeval valitsusele üles öeldakse, noh siis on teine asi.

See oleks informatsioon uute palkade tähtaegade kohta. Rohkem ma ei tea. Nüüd edasi, astmete reguleerimisest.

Selles peab olema sõna Tonkmannil.

Johanson püüdvat mõnikord ka vastu vaielda, aga mis sa üksi teed, kui kõik ühes nõus ja Veiler koosolekule ei ilmu. Tonkmannil olla aga kõik peas või paberis, kuhu palka juure panna ehk kust maha

võtta. Sulg, see raudtee ja postiasjanduse tundja, olla aga selle aja jooksul, mil ta kunstvõi vabriku direktoriks, oma endise tööala raudtee ja posti alal suuremalt jaolt ära unustanud. Ka see võib õige olla. Raudteel ja posti peal muudetakse määrusi ja tariife peamisti iga kuu ja peale selle löödi raudtee koosseis ümber direktsioonilise valitsemisviisiga. Mine tea, mis kord seal nüüd maksab! Lehtmann on komisjoni asjadega veel tutvunemata; peab nõu küsima Zimmermannilt, mis see enne teinud, ja Zimmermanniga ei saa nii kergelt kokku. Riigikontrolöril on palju tööd oma enda ametala ümber, pealegi, kus viimast vaja ümber konstrueerida.

Asi ei minevat mitte nii kiirelt või kergesti, kui seda sooviks riigiteenijad, aga mis sellestki. Selle asemel saab riigiteenijaskond iga kolme kuu tagant lisapalga ja suuremate ametnikkudele on see ka palju soodsam. Ka nemad tahavad elada!

On kuuldusi, et astmete jaotus veel hullemakski läinud kui enne, kuid ka see annab vaielda. Arvan, et komisjoni töödega vähemalt need ikkagi rahuldatud on, kellele Tonkmann omast peast palka juure pani.

Miks asjakäigust teenijaskonnale mingisugust informatsiooni ei anta, kas või valitsusringkondade poolt, selle kohta võiksin vastata, et ka valitsusmeestel enestelgi pole kindlaid teateid asja käigust.

Minu küsimise peale vastas üks kõrgem ametnik, et komisjoni töö minna sellest ajast saadik, kui teenijate ja peavalitsuste esitajad asja arutamisel kõrvaldati, edasi üsna tasapisi. Komisjon nosivat üsna tihti oma töö kallal. Küünlapäevani on ju ka aega küllalt. -os.

Palgavõitluse kroonika.

Riigi- ja Omav. teen Keskliidu viimased sammud ja saavutused.

Vallandamine. Käesoleva detsembri jooksul on Keskliidu tähelepanu ja tegutsemine olnud juhitud peaasjalikult vallandavate riigiteenijate kindlustamisele. Läbi-rääkimiste tagajärjel V. valitsusega on saavutatud vallandatud riigiteenijatele kolme kuu palga asemel $4\frac{1}{2}$ kuu palk – 3 kuud täispalk, 3 k. poolpalka. Vallandatud on tegelikult 16. detsembril umbes 200 riigiteenijat, ja just need, kelle kohta kokku lepitud rahaasjanduse alamkomisjoni ja vastava keskasutuse juhatuse vahel. Vallandamisel on rahaminister lubanud talitada juhtnööride järele, mis vastu võetud IV üleriiklisel riigiteenijate üldkongressil s. a. oktoobris. Rahaasjanduse alamkomisjon on riigiteenijate arvu tegelikult vähendanud üldse 539 inimese võrra.

Koosseisud. Keskliidule on rahaministri poolt lubadus antud, et n. n. üle-määraliste (metsateenijaid umbes 1600 is., raudteelampersonali üle 2000 is., majateenijad jne. – üldarvus üle 5000 is.) koosseisudest väljajätmine valitsuses revideerimisele võetakse. Rahaminister isiklikult pooldab nüüd, peale selgitavaid läbirääkimisi, võimalikult kõikide n. n. üleääraliste koosseisudesse võtmist vabapalgalistena ja tema korraldusel on riigikassa poolt ka vastav seaduseelnõu kava välja töötatud, mis kohtuministrile juba seisukoha avaldamiseks üle antud.

Alamteenijaskonna teenistusõiguste piiramist ei suuda valitsus kuidagi põhjendada ja Keskliit jääb selles küsimuses kindlasti seisukohale, et igasugune riigiteenijate liigitamine, mis nende õigusi piirab, tuleb ära jätta.

Palk. Viie alampalgaastme tõstmine, vastavalt Keskliidus käesoleva aasta algul väljatöötatud kavale, ei leia valitsuse ega riigikogu rahaasjanduse alamkomisjoni parempoolsete enamuse poolehoidu. Selles küsimuses aga Keskliit taganeda ei saa, sest et just alampalgaliste seisukord eriliselt raske ja kiiret parandust nõuab.

Aleksander Lepp.

„Side“ toimetuse kolleegiumi esimees. Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliidu sekretär. Statistik.

Pension. Praegu on riigikogu sotsiaalkomisjonis läbivaatamisel pensioni seaduse muutmise seadus. Keskliit on komisjonile esitanud mitmed sisulised parandusettepanekud (raudteelaste kilomeetirahad; metsateenijate teenistusaeg erametsaom. juures; vanusmäär – 60 a. – ärakaotamine; pensioni õiguste andmine neile, kellelt koosseisude koondamise tõttu võetud pensioni väljateenimise võimalus jne. jne.)

Millal pannakse maksma uued palgad? Mis puutub uute palgade maksmahakkamisesse, siis on vaevalt loota, et see enne 1 jaan. teostub. Tõenäolisem aga on, seniseid kogemusi arvesse võttes, et uued palgad 1. veebruarist ehk koguni alles 1. aprillist maksma pannakse.

Paar päeva vabas Läänes.

Mai algul k. a. saatis Hollandi raudtee- ja trammiteenijate ühing kõigi Euroopa riikide raudteelaste ühingutele kutse – 1. juulil a. Hollandisse oma esitajaid läkitada,

et osa võtta Hollandi raudtee- ja trammiteenijate ühingu 40. aastastest juubelpidustusest ja samal ajal peetavast uue seltsimaja avamisaktusest. Et kutse, nagu tähenda-

tud, õige laiaulatusline oli, võis eeldada, et pidustusest osavõtjaid palju pidi koguma. Silmaspidades, et Hollandis asub üleilmeline raudteelaste koondus: I. T. F. (Rahvusvaheline Transportlaste Föderatsioon), poldas meie Keskühingu juhatus arvamist — saata Hollandi pidustusele ka oma esindajaid, sihil seal tutvuneda kohaliku raudteelaskonna elu-olukorraga ja samal ajal saavutada uudiseid mitmete teiste maade raudteelastelt, kes, kui külalised, Hollandi sõidaksid.

Keskühingu juhatuses esitajana sõitis Hollandisse J. Rukki, „Side“ poolt mina.

Arvamisel olles, et hollandlased Eestit, kui seesugust riiki, õige vähe tunnevad, otsustasime viia neile meie raudteelastelt kingitusena ühe albumi, mis oleks sisaldanud mitmesuguseid Eesti pilte. Album valmistati kunstnik Taska juures. Sisuks sai see 140 pilti. Pildid muretsesid raudteelaste kutseühingud ja nende osakonnad. Kenasi ülesvõtteid Eesti maastikust saadi foto Akeli ja Parikase juurest. Peale muu olid albumis pildid praeguse valitsuse koosseisust. Teedeministeeriumi koosseis, Kaitseliidu marshikolonnid j. n. e. Kuresaare linnavalitsuse poolt kingiti mitmesugused ülesvõtted Kuresaare kuurordist j. m. Piltide tähendused said alla kirjutatud iga pildile Hollandi keeles.

26. juunil Tallinnast välja sõites saabusime Läti-, Leedu ja Saksamaa kaudu Hollandisse 28. juuni hommikul, sõites eestkätt Rotterdami, kus mul sõjaaastatest (1916–1918), mil Hollandis elasid, tuttavad ees olid. Seitsme aasta jooksul, mil ma viimast korda Rotterdamis olnud, oli see linn palju muutunud. Uued ehitused terve linnajagudena, uued sillad üle Maasi ja kaanalid sadamas näitasid, et hollandlastel ehituseks küllalt kapitali. Sadam täis laevu, suuremalt jaolt Saksa kivisõega, väljasaatmiseks igasse ilmakaarde. Igal rõõmsad näod: tööd palju, töötatakse ööd kui päevad, kahe-kolme vahetusega. Oli mõjunud Inglise sõekaevurite streik, sabadena ootasid laevad sõelaadimise järke.

Rotterdamis peatusime Eesti kohvikus „Estonias“, mille peremeheks juba sõjaaastast saadik keegi eestlane, hra C. Roode. Ka siin tegemist palju. Eesti meremehi oli sees mitme Ameerika ja Inglise laevadega, inimest 20, ja kõigil teenistus, ootavad süsi, et jälle reisu jätkata. Ka lätlased on Roode külastajateks; neil puudub omamaa nime-

line kohvik ja sellepärast osutub „Estonia“ ikkagi armsamaks, kui mingisugune Bristol või Ameerika-baar.

Õöd Roode juures mõõda saates, oli teine päev meil Rotterdami linnaga tutvunemine.

1. juuli hommikuks sõitsime Utrecht, kus pidustused algasid. Jaamades suuri rahvamurdu tähele pannes, võis arvata, et Utrechtis pidustus õige suurejooneliseks kujuneb. Ja oligi seal nii mitu pidustust korraga: aastalaat, ülikooli aastapäev, raudteelaste 40-aastane juubel ja seltsimaja avamine. Linn oli uhkelt ehitatud igasuguste lippude ja vannikutega.

Raudteelaste seltsimaja, uus ja suur masiivne ehitus, leidis aset südalinnas. See oli ehitatud kõige uuemaaja nõuete kohaselt. All restoraani-ruumid, üksikud juhatustoad, saal näitelavaga (viimane umbes meie Estonia teatrisaali suurune) ja hulk muid tarvilikke ruume. Teisel korral jälle hulk saale või tube ja puhkeruume. Kolmandal korral numbritoad võõrastele; hoovis kena aed näitelavaga ja sporditornidega. Samal päeval algas ka Hollandi raudteelaste ülemaaline erakorraline kongress. Kongressisaadikuid oli kohale sõitnud umbes 300 ümber.

Külalisi välismaadelt oli pidustusele tulnud esimesel päeval umbes 30 inimest, nimelt järgmistest maadest: Saksa, Austria, Luksemburgi, Prantsuse, Norra ja Rootsi. Järgmisel päeval tuli väliskülalisi veelgi juure.

Pidulik kongress avati Hollandi raudtee- ja trammitreenijate ühingu esimehe O. Moltmaakeri poolt kell 12 päeval lühikese tervituskõnega. Selle järele anti sõna tervituskõnedeks väliskülalistele, hiljem Hollandi töölisorganisatsioonide esitajatele ja raudteelaste ühingu kohalikkude osakondade saadikutele. Ühes tervituskõnedega anti üle ka rikkalikud kingitused, mis üks või teine organisatsioon saatnud. Pikema kõnedega esinesid sakslased, prantslased ja belglased. Eesti raudteelaste nimel tervitas kongressi ja koosolejaid hra Rukki, andes O. Moltmaakrile üle ka kaasaviidud kingituse.

Rukki kõneles Saksa keeles. Huvitav oli see, kui Rukki kõne ajal koosolijatelt arvamisi kuuldus — Eesti keel olla hollandlastele palju arusaadavam kui Saksa keel (Saksa esitaja kõneles platt-Saksa keeles); see olla palju selgem. Oma naabrile, kellelt see arvamine välja läks, tähendasin, et mu kaasmaalane Saksa keeles kõneleb. Kui see

kuulda sai, et ma seda seletust Hollandi keeles üle andsin, päris ta mult, kust mina seda võiksin teada, et Eesli keel Hollandi keelega ühesugune ei ole (arvas, et ma hollandlane olen). Tema olevat eestlaste, või baltlaste ajakirjandust palju lugenud. Kui kõned lõppesid ja vaheaeg kuulutati, ümbritses meid juba palju uudishimulisi, kes näha tahtsid, millised mehed need eestlased on. Tähen dati, et hollandlased eestlastest vaid niipalju kuulnud, et viimased kanged sõjamehed olla, samuti kui Transvaali buurid. Sõdinud nad ju isegi suure Venemaaga, kes sakslastestki pole jagu saanud.

Kella 6 ajal õhtul ilmusid saluteerima

tagasi marsides. Suure hulgalise rahva liikumise puhul katkestati paariks tunniks linna elektritrammide liikumine. Kõigi juures valitses äärmine hea kord ja distsipliin.

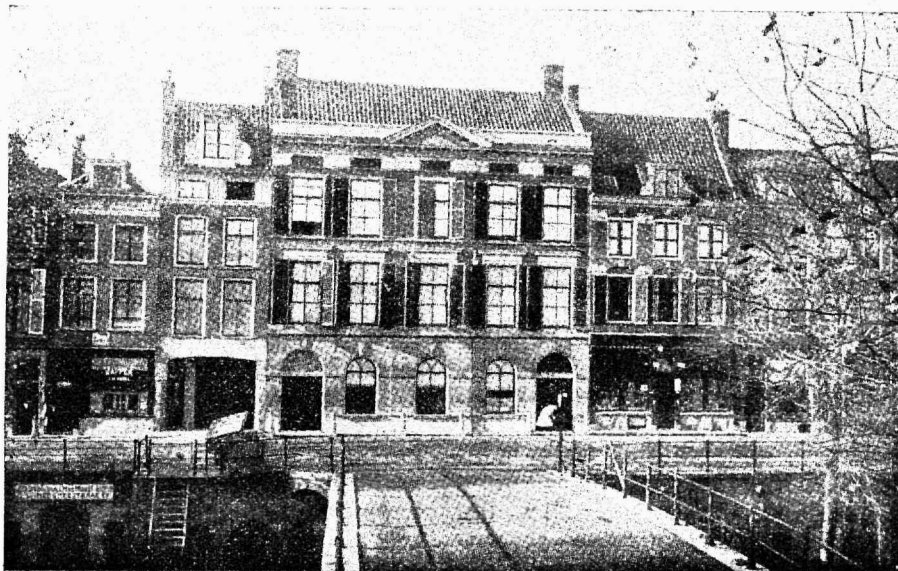
Õhtul algas pidusöök.

Pidustused kestsid kolm päeva.

Pea tähendama, et meie vastuvõtt hollandlaste poolt oli südamlük. Hollandis olles võisime nii mõndagi õppida ka nende organisatsioonielust. Vabadus on Hollandis piiramata lai, olgugi, et Holland kuningriik on.

Kommuunast hollandlased ei unista, vaid naeravad selle üle.

Tagasi sõitsime Saksa ja Poola kaudu. Saksa raudtee ja raudteelaste väljanägemise kohta võiks öelda, et sakslased peamisti

Hollandi raudteelaste ühingu uus seltsimaja Utrechtiis.

raudteelaste uut hoonet hollandi töölisorganisatsioonid. Oli korraldatud rongikäik mitmekümne muusika kooriga. Rongikäigust võtsid osa kümned tuhanded inimesed. Spaleerides maja ette seisma jäädes, mängis viimane kohalejõudev muusikakoor internatsionaali, mida rahvas lauluga kaasa aitas. Rongikäigust osavõtjate organisatsioonide seas ei puudunud ka Hollandi politseinikude ühing, üliõpilased, lauluseltsid j.n.e.

Laulu korralati kolmel korral, siis järgnesid kõned. Kõnede järele – sama laul.

Kõnedega esinesid muuseas ka valitsuse ja parlamendi liikmed.

Kui see tseremonii läbi viidud, algas rahvas jällegi laiali valguma, tuldud teed

ennesõjaaegse olukorda on jõudnud. Ametnikkude korralik riietus, distsipliin, viisakus ja sõbralikkus on eeskujulik. Selle vastu jätab Poola aga palju soovida. Poola on militariseerunud sõna tõsisem mõttes; sõjad, kodusõjad ja mässud on Poolale sügava haava jätnud, mille paranemine vist palju aega võtab. Ei saa kiitvalt kõneleda ka leedulastest. Ka Leedus näib väesust rohkem olevat kui rikkust; raudtee olukord, välimuselt, on palju viletsam kui meil. Jaamahooned ja vagunid on räpased. Meie lähem naaber Läti paistab raudteeteenijaskonna olude suhtes Eestile peamisti võrdsema, kuid teenijaskonna riietus (alamteenijatel) on tükati meie omast viletsam.

10 päeva pärast (nii kaua kestis meie reis) koju tagasi jõudes, püsis mul veel kaua aega silme aeg Vaba Lääne, tema toredus, rikkus ja kultuur.

Kirjutada sellest reisust võiks palju, kuid

aega on nii vähe ja sellepärast tein siin ainult lühida kokkuvõtte.

Sooviksin tõesti, et igamees, kellel seks vähegi võimalust, peaks ise kord Vabasse Läände sõitma.

A. M.

Vahetus.

(A. M. Frey Järele).

Hiljaksjäämisega, nagu harilikult, jõudis Edith sõidukil ooperi ette.

Huultevärv oli tualettlaua alla veerenud ja seal peidus olnud. Raske ja aegariisuv oli valik siidi- ja lakkkingade vahel. Pidi ta oma võluva rinna kaunistamiseks rubiini või smaragdi valima?

Kuid nüüd on see kõik õnnelikult selja taga. Ta on kohale jõudnud. Hetkeks viivitas ta siiski. Tühe lumehelbedest loor, mis sõiduki väikese akna taga heljus, peatas teda. Oleks ta kodus mitte ära ütelnud karusnahaga vooderdatud kingadest, oleks nüüd kergem mõõda neid mõningaid lumekorraga kaetud trepiastmeid teatri siseruumideni jõuda.

Seal haaras üks käsi läbi lumeloori sõidukiukse ja avas selle. Ta pidi siis tahes ehk tahtmata välja astuma. Ta ees seisis vormita riidetükkes, lumest üleni valge, olevus. Temale vähematki tähelepanu kinkimata ulatas ta sõidukijuhile, kes omal istel viibis, rahapaberi, mille väärtus ulatas kaugelt üle tegeliku sõidutasu ja pööras rutates sissekäigu poole, et siin külma käes üht sekunditki kaotada. Läbi kingafaldade tundis ta, kuidas külm ta jalakesi juba vähe näpistas.

Kuid vormita kuju, kellest ta mõöduda kavatses, puudutas ta õhtumantlit, ja hää, alandlik ja tungivalt-paluv ühtlasi, sosistas midagi, nagu: „Palun, mu daam.“ Edith portaalini jõudnud, pööras end vastumeelt ümber. Kui palju takistus!

Noor naine avas halli õlaräti. Nähtavale ilmus käele kokkuvajunud rinnalaps. Vaba käsi sirutus paluvalt kerjuskaukesene Edithi poole. Viimane märkas paljast, värisevat kätt. — Mitte isegi kindaid, mõtles ta. Tahtmata ärkas temas kaastunne.

Ta sõnas ruttu: „Arvatavasti neiu — aga ei. Teie olete muidugi abielus, — täitsa õige, teie avasite sõidukiukse, võtke —“

Oma pärlist taskukese põhjast otsis ta rahatükke. Kui ta need külmast väriseva kerjuse peosse tahtis asetada, veeresid raha-

tükid maapinnale. Mõlemad naised kummardusid; kerjuse rääk libises peast, nende pead puudutasid üksteist; blond raske juuks hooletus soengus ja blond juuks nõudlikult lokitud ja kogutud.

Väikene nihkus hoidvalt käelt, ärkas ja puhkes valjusti nutma.

Edith tõstis pea. Ta nägi et armupaluja iludus oli, mida ei suutnud isegi varjata teda katvad närud. Nad sarnanesid üksteisele. See — sama sale, kasv sama kõrge, ühine kulmude joon, mis mehi sunnib nagu ähvardav võlvipoogen janunema armu järgi, — siin ainult ilma kuntslise värvi abita, — ja kõrv, mitte vähem ilus, kuigi temas ei sära pärlitilgad.

„Miks sandite teie?“ küsis ta valjult. „Kas ei külmeta laps? Rahustage teda ometi. — Kas ei ole teil meest, kes töötab ja raha teenib?“ Teine kehtis vaid halle õlgu.

Mõtteis kujutas Edith vastasolijat hetkeks teisena — ta enda siidi oli mähitud selle paenduv keha — ta nägi teda ta enda pärlite säras, tundis kallist aroomi, mis temast hoovas, nägi teda külluses. — Selle pildiga võis rahul olla. Ja kui see pilt tõestuks, võib olla ei oleks ta isegi naeruvä rne.

„On's teil nii külm, või värisete teie teistel põhjustel?“ Mäng, arvas ta, — äri võte. Jällegi õlgade kehitamine. Siis vähe pilkavalt sõnatud: „On külm. Ma seisan siin juba üle tunni.“

„Miks nii kaua juba? Teatrisse ei tulda ju nii vara?“ Vähemalt suurtsugu isikud mitte, mõtles ta iseendas. Ta silitas väikese juust, kelle nuuksumine nüüd vähemaks oli muutunud. Ema tõmbus tagasi ja langetas rätiootsa väikesele peakesele.

„Kas ei tohi teda puudutada?“ naeris Edith pilkavalt häbitundest. „Arvate, et ma ta mürgitan?“ Tas tekkis himu selle viletsa olevuse lapse järgi, keda temast nii toorelt eemaldati.

„Ma ei seisa siin mitte üksi teatriskäijate pärast,“ tähendas kerjus, „siin on ka teisi mõõdaminejaid. Mõni annetab vähe.“

„Mõni annetab vähe,“ kordas Edith ja tundis kui valus pidi olema sarnane rahateenimine. „Kui palju – ma arvan keskmiselt?“

Õlgade kehitus – ja vaikimine. – Rikaste uudishimu! Ma näen teid läbi ja läbi! Kuulutas tumm pilk vaenulikult. Edith langetas laod. – Kas ei saa ma temast lahti? Mis tahan ma sellest seal? – arvas ta.

„Siin lume sees on veel raha minu – sellest, mis ma“ – ja ta näitas kauni kingaotsaga ühele rahatükile. Kerjus ei kumardanud end. Edith oli sunnitud raha ise üles tõstma. Teine sõnas sealjuures pilkavalt: „Teid ootad teater. Pealegi on teil külm. Külmetamisega ei ole teie ju harjunud.“

Ma külmetan, mõtles Edith ja ta tundis ses üteldes kaht tõde peituvat. Önn oleks niisugust kisakõri räti all oma rinnal varjata, see soojendaks. – „Kuid teil on mantel,“ jätkas vaese ihkav hää, „hästi soe on raske siid, arvan ma.“

„Mantel“, vastas Edith, „oo, on sarnaseid mis paremini kaitsevad.“ – Kodus ripuvad kolm soojemat, oli tal häbi öelda. – Ma ei kaota palju kui teatrisse ei lähe, mis on minul kaotada? Rudolf istub looshes ja ootab. Võib olla, et ta hingeliselt juba kaua enam ei oota. Kui ma nüüd sisse lähen, irvitab ta ja toriseb: „Hiljaks jäänud, nagu alati! Kodus suur peaproov – etenduseks etenduses, mõistagi.“ Peas on mul need vastikud sõnad. Ainult minu hiljaksjäämist näeb ta, mind ennast aga mitte. Mis kaotan ma, kui jään siia, selle vaese juurde? Muusika – vana, tuntud. Ta teeb alati üht ja sama muusikat. Lahkkelid. Mul on külm. On isegi päris hea külmetada – kui sees juba külmus. Kuidas oleks kerjamisega – kui hingeliselt juba sanditakse?

„Teie ei lähe ikka veel?“ küsib kärsitult noor naine. Ta laps alustas kisa. Ta tõi kuetaskust esile ühe lutu, see kadus nutvas suukeses. Laps vaikis. „Neetud jõmpikas,“ sihistas kerjus omaette. Edith oli hämmastunud. „Ma arvasin, teie armastate teda. Mõne hetke eest ei tohtinud ma teda puudutada ja nüüd sõimate teda?“ Õlgade kehitus. „Ma ei tea,“ ütles ta nõutult pilguga, mis end langetas ja tänava pimedusse kadus. Kuid rikka daami pealekäimisest ja selle mõistatuslikust sealviibimisest piinatud pööras ta uuesti selle poole: „Kas ei taha teie mitte sisse minna, sinna, kus nii soe ja valge. Ma olen kuulnud, seal võib ka einetada...“

Edith mõõtis veel kord pilguga kerjuse kogu kaju – ja otsus valmis temas. „Ei, mina jään,“ ütles ta kindlalt – „ja teie lähete sisse.“

Kerjus võpatas. Sules uskumata silmad sära eest, milles ta ennast viibivat nägi. Siis, nagu sammuks ta juba ühes sisseminejatega ja nagu nende hulka kuuluv, omas ta kogu uhke, külma poosi.

„Võtke mu mantel, siin ta on!“ jätkas Edith. „Arvate ehk, et ma ei või siin seista nagu teie, laps käevarrel, – paar tundi, ja käit välja sirutada armuanni järgi? Teie peate mulle ainult oma räti laenama. Oo, ta ei ole sugugi nii õhuke, ta katab mind hästi. Võtke ka minu pitsist rätt, sellega võite oma juust koos hoida. Üks lokike langetage otsaesisele. Tõega, kui imeilus on teie juuks! Rudolf saab imestama. Kui ta küsib – ei, enne kui te veel midagi küsida jõuab, ärge öelge muud kui: „Edith saatis mind.“ Võtke ka mu rahatask; sees leiate minu dokumendid; esimene rõdu, loosh neljas – ja shokolaad sõõge muidugi ka ära. Kerjus andus tahtejõutult daami osavatele kätele. Juba seisis ta muudetud.

„Teie olete ilus,“ sõnas Edith tasa, kahtlusega oma teo julguses. „Võib olla, ilusam kui mina.“

Kuid kerjuse unenäolik naeratus paljastas rea inetuid hambaid. – See kaalub kõik uuesti üles, see teeb kõik jälle heaks, arvas Edith rõõmsalt, rahustudes.

„Andke minule laps! Last ei tohi teie looshi kaasa võtta!“ naeris ta.

Ja õige ema käelt libises laps võõra omale. Nagu pimestunud taardus naine teatrisse. Edith hüüdis talle järgi: „Siin väljas kohtame meie!“

Jäädes üksi, hakkas ta end kohendama. Rätt sügavamalt otsaesisele, et edevat juukseilustust varjata. Kumba käe peab ta välja sirutama? Parema kandis last. Nii siis pahem. Ta asetas pahema käe sõrmused paremale. Väikene räti all soojendab; ma arvasin seda kohe. Kuidagi peab niisugune laps ikka soojendama. Ei olegi nii külm, oleks veel mugavam kui istuda saaks.

Ta pühkis lume trepiastmelt, laskus ta sellele, asetas lapse sülle, kattis rätiga põlved ja hoidis katmata käe väljasirutamisvalmis anni järgi. Kui palju kogemusi omas ta sel õhtul. Jõukate ettekirjutused pidid läbi viidud ja kaitstud saama – siin mitte istuda! Ülesse!

Ta tõusis, eemaldus mõne sammu võrra, et end järgmise majaseinale najatada. Ei

iaalgi enne ei olnud ta vihmatoru najal varju ja tuge otsinud. Ilm ja elu näib sootus teistsugusena. Kui mu laps mitte karjuma ei hakkaks. Läheneb keegi meesterahvas. Võib olla mõni heategija.

Pimedusest sirutus tulijale vastu kitsas valge käsi, nagu tervitades või suudlust saates – ta oli unustanud peost kerjusekausikese moodustada – mõõdamineja imetles uskumata pilgul valget liiliat, mis talveõöl halli katte alt äkki õitsele löi. Hämmanutult mõõdus ta.

„Ma olen vaene,“ kogeles Edith kaduvale kogule järgi. „Keegi ei anneta mulle midagi.“ – Olen ma tõesti vaene? Ja need ilustused ja sätendavad kalliskivid minu ümber? Vale karistab mind. Teen ennast vaesemaks.

Ta tundis lapse õrna liigutust – ta jalakesed sirutusid ta rinna vastu.

Uus kerjus-ema tahab hea saagi väikese printsi heaks teha – sosistas ta õrnalt räfi avausse, kust vastik hais talle vastu lehkas.

Ühe tõmbega oli peache maha kistud ühes salgu juustega; kee langes kaelast; sõrmused – sõrmest, käevõrud – käest. Kõik ehted olid koos. Ta lasi nad lapse mähkmetesse langeda. Haldja kingitus, arvas ta. Mu poisu, vaesed oleme mõlemad, kuid üks hea haldja-neid kurva ema kujul on sind pimedal talveõöl leidnud ja sulle säravaid kingitusi teinud.

Seal hakkas laps nutma, ta ehmus. Ei teadnud, kuidas seda väikest, kuid kõlavalt kisavat suud vaigistada. Abitult ja nõutult seisis ta ja ootas.

Jälle tuleb keegi. Lähenevad kaks meest juttu vestes. – Hea, et ta karjub, loodab ta. „Annetage, härrad!“

Nad ei pannud teda tähele. Nad kadusid, nagu eelmisedki, pimedusse. Laps karjus, nagu oleks ta piinatangide vahel. Nüüd jõudis ta selgusele selle kisa põhjuse üle: kuld ja kalliskivid, mis ta mähkmetesse langetas, hõõrusid õrna liha ja tekitasid valu.

„Rikkus on karm, tunned sa?“ naeratas ta. „See, mu poisu, on õigem kui: rikkus muudab karmiks.“ – Ta lükkas kõik „karmid“ asjakesed ettevaatlikult alla poole, kuni nad kotikesse langesid, mida moodustas last kattede riie jalakestes.

Laps rahustus. Ta asetas talle lutukese suhu. Algas imemine, millise matsutamist ta tasa kadestas. „Toidaks ma teda ise.“ Jälle mõõdaminejad. Mees ja naine, saladuslikult, ruttu. „Annetage, mu härra.“ Käsi moodustab kausikese. Kuid asjata.

Tegutsb ta vaestele. Ta oleks pidanud ütleva: „Palun, armuline proua!“ Naised on kaastundlikumad. On's nad? Miks seisab ta siin? Kaastundmusest? Kaastundmusest ise enda vastu.

Ülal istub kerjus suure maja soojas hiilguses. Üsna ta lähedal Rudolf, kes seda, tänavalt, enda kõrval sallima peab. Kellele on see pealesunnitud ristiks, mida ooperi kolme akti vältusel on sunnitud kandma? Kes kannatab sügavamalt, tema, siin lumes – või Rudolf, seal ülal? Keda põletab elu piinarikkamalt?

„Mu poisu“, sosistas ta hellalt ja surub last oma rinna vastu. Kui palju on mõõdunud ajast, kus ta sellele, seal üleval, viimati „mu poisu“ kõrvu sosistas! Kas ei olnud see terve inimiga tagasi? Mis tähendab selle lõpmata kauge aja kohta selle kerjamis-tunnilõpmatus lumisel tänaval? Kas ei ole ta temast – ah – külma kaugusesse sattunud, võõraks muutunud? Kas mitte juba ammu? Ja, ja, juba terve inimiga tagasi.

Kui külm. Varbad tunduvad vormita lihatompudena. Külma värinad. Sarnastest asjadest ei olnud minul aimugi. Kui vähe ma tean ja kui palju üle viibin ma teadmatuses; peab õppima. Kas laps ei külma vast ära? Mind karistatakse lapse surmamise pärast. – Kahel pool sammuvad inimesed. Nende soojendatud kõlavad hääled tungivad kerjuse külmast tuimaks muutunud kõrva. Toonita on ta värisev hääle: „Palun, mu härra! Oh, armuline proua, preili!..“ Mõõdunud. Kurdid.

Lapsel ei ole sugugi külm. Edithi sõrmed tunnevad rahulikke liigutusi unes. Oleks ma sinuks. Taevalikult õitseks siis minule ilm!

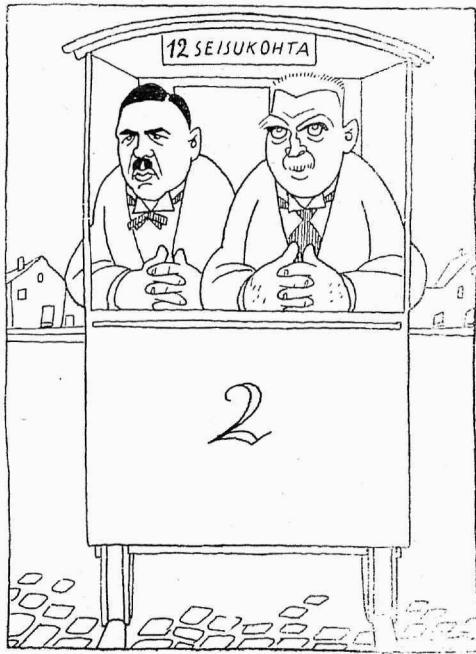
Ülal istub Rudolf selle kõrval, kes kuulub seltskonna viimaste hulka.

Kui alandatud ta enese tunneb. On ta pitsiräti langetanud? Mantli hoiab ta arglikult kinni, et oma kaitse varjata. Vähe naeruväärt, eks? Oo, milline plamaash sarnase daamiga looshes istuda! – Kuid vaheaegadel särelevad kolmtuhat küünalt ses toredas blond juukses, milline ainult temal. Rudolf näeb seda. Ta vaade on metsikum minu omast: see meeldib mees-tele. Rudolf irvitab ihaldavalt, oma suurt-suguse viha kahjuks, – kõikide nende mehetunnete sunnil, mis temas peituvad. Aga seal naeratab ka tema, alandlik-toorelt, ja nii on hea. Ta silmab ta inetut hammaste rida. Nii on hea. – Ma toimin vaestele.

Riigiteenijate 1926 a. palgakalender.

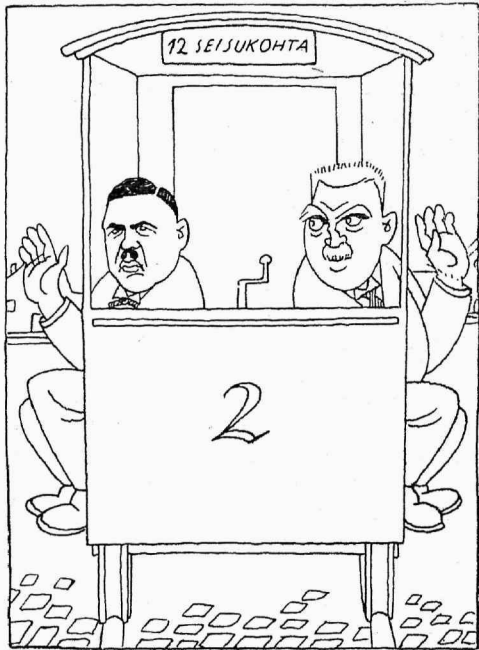
Ajalehtedest: Vabariigi valitsusel ei ole palgaküsimuses öieti mingit kindlat seisukohta; peamisti iga kuu tagant antakse uusi lubadusi ja tähtaegi.

Mai.

Uue valitsuse moodustamisel: Uue valitsuse ülesanne on ka palgaküsimuse lahendamine. Selleks on valitsusel oma kindlad seisukohad.

September.

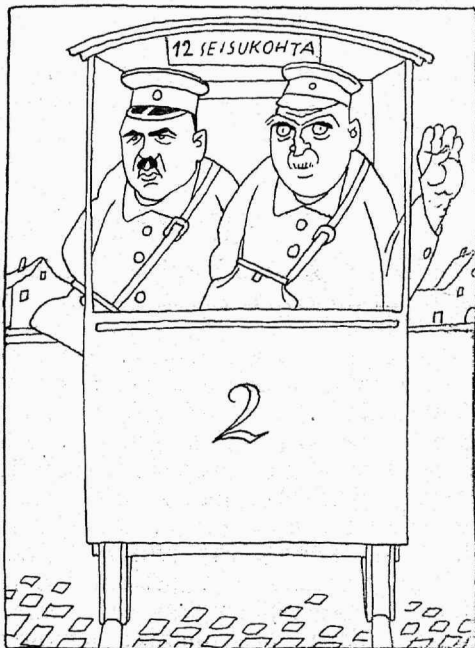
Seisukohiti meil ju ei ole. Eks? Aga mis viga ka trepil sõita!

Juuli.

Seisukohiti meie üldse ei harrasta. Istuda on märksa mugavam.

Detsember.

Teenistuskohuste fäitmisel ei saagi meie seisukohal asuda.

Möödaminejaile pean ma seletama: „See laps on haige: kaks nälgivad kodus; neljas liigutab ennast minus. Ja mees, kellele ma kõike seda võlgnen, lonkab ühel jalal mööda väikest ruumi, tegutsedes ühe käega — minu kasuks, — sest nii võib ta mind anult poole jõuga peksta. Oh, mu härra, kuigi kümme marka, muidu lähen ma vette. Muidu lähen ma vette, seda võib ju teostada. Kas ei lõpe iial see õõ siin tänaval, see kerjamisöö? Kas need peened kaltsud seal ülal ei ole juba küllalt ooperit kuulanud? Kui kaua pean ma veel ootama, kuni Rudolf tuleb? Ma tahän süüa, kana spargeliga. Kui õrnalt ta mind mantlisse mähhib, siin, vihmatoru ääres! Kerjusnaise räbalad ei anna mulle ometi mõnd sõõdikut kaasa? Pärast naerame meie vähe, mina ja Rudolf, selle maskeraadi üle. — Aga meie naer on nii võõraks muutunud...

Edith märkab, et lund enam ei saja. Õhk on kerge, puhas. Valgustuspostid silmitsevad teda kurjalt. Lumekristallikesed särelevad tuhandetes helkides. Ta on nõus nendele laskuma, on nii väsind sellele tahele vastu panna. Selle juukses, seal ülal säten-davad kogu maja tuled... Kuidas on Rudolfi tunnetega?

Ometi on etendus lõppenud! Häbi sellele, ametiõele, öelda, et ta midagi teeninud ei ole. Kuid siiski leiab ta haldja kingi jõmpsiku mustast mähkmetest. Ehk saan ma veel mõne penni viimasel silmapilgul. Ja ta hoiab vastutulijale vastu — ise varjus ja kokkutõmmatuna, et tuttavad ära ei tun-neks — väljasirutatuna oma kitsa käe. Kuid need elajad sammuvad, teda nägemata,

näljaselt sõidukite poole, kanaprae ja spar-geli juurde, sinna, kus neid pehmed asemed ja kallistused ootavad... Seal tuleb Rudolf viimaks ometi! Ei ole ta kerjuse õlgadelt veel mantli maha kiskunud, ei hoiata seda kättevalmilt, tema, Edithi, jaoks? Ei, see sammub tema kõrval nagu temale kuuluv. Kuidas ta sammub! Nüüd on aeg valgusse astuda, nüüd! — Ta ei suuda. — Temast ma ei räägi, võib olla, ta ei tea, et ma siin ootan. Midagi ei ole ta temale öelnud. Kuid kas ei taha ema oma last tagasi?

Ta vabastab näo rätist. Läheneb. Ta näeb kuidas need kaks üksteisele naeretavad, silmema üksteisesse kiinduvad. Kogu ümbrus on nendele kadunud, ühes tänavaga, ühes temaga, kes ootas.

Nad lähenevad sõidukile... Kuidas ta mantelt tõstab — nagu oleks see ma ise!

Oh, ta võis teada, kus ma seisan. Ta teab. Sest tema teadis. — Ei ühtki pilku, ei ühtki olakehitust minule! Ta astub sõidukisse. Rudolf poeb temale järele, ihaldusega nagu poeks ta juba voodi. — Edith vaatab veerevale sõidukile järele. Ta veereb ikka väiksemaks. — Ikka veel tõttavad hallist rätist mööda inimesed. „Meie oleme vaesed“, ütleb ta. Nüüd on tal kerjuse käsi. Ja üks vähese väärtusega matallraha langeb ta peosse, annetatud mustalt mantlilt, mille siidi nurgad ta silme ette kerkisid. Ta läigib: tsilinder, lakk. Läänud on ta. Ta langeb kokku, toetub vihmatoru najale. Laps tundub raskena ja pehmema süles, — ta käed tahavad teda ära tõugata, välja tõugata, kuid nad paitavad teda tasa, hellalt..

E. Raudteelaste Tarvitajateühisus.

Sõdade ja okupatsiooni läbi majandus-elu ärakurnamise ning välisühenduste puudumise tõttu oli Eesti riigi algaastatel suur puudus eriti toidu ja esimese järgu tarbe-ainetest; mida saada võis, selle eest nõuti pöörast hinda. Palgateenijail oli sarnase kõrge hinna maksmine võimatu. Raudteelased avasid küll kohe peale okupatsiooni vägede lahkumist endise raudtee poe, mis okupatsiooni võimude sunnil oli likvideeritud, kuid vähese tegevuskapitaliga ei suudetud selles midagi tõsisemat ette võtta. Võitluses eluülespidamise eest arenesid mõtted elujärje parandamise püüdmiseks ühiskondliselt.

Tähtsamaks küsimuseks sellel alal kujunes raudteelaste keskel omaabi korralduse — ühistegevuse ellukutumine. 29. aprillil 1919 a. sai Raudteelaste Tarvitajateühisuse põhikiri kinnitatud ja ühisus algas tegevuse.

Liikmete juurevool ühisesse oli väga elav, kuid, nagu igal alal, oli ka siin algus raske ja piiratud.

Liikmete poolt kokkutoodud vähese kapitaliga ei suudetud kuigi palju esitatud nõudmistest täita. Teiseks oli väga raske kaupa leida, kaubaturu tühjuse tõttu. Suureks abiks kujunes valitsuse poolt korraldatud ainete väljajagamine, mille korraldamine ühisuse kätte anti. Ajajooksul muu-

tus olukord elavamaks ja ühes sellega arenesid ka ühisuse tegevusevõimalused. Nende tulemustena võime praegu konstateerida, et raudteelaste peres on nende tarvitajateühisus kujunenud kõige tugevaks ja vanemaks organisatsiooniks.

Erinevaks nähtuseks on Raudteelaste Tarvitajateühisuses, et tema mitte üksi linnades ja alevites kauplusi ei ava, vaid varustab ka neid raudteelasi, kes liinil laiali pillatuna vähemates jaamadades ja nende ümbrustes elavad, vagun-kauplustega, missugused liiguvad raudteel!

mise peaaegu täitnud on ja nagu oleksid nad juba nüüd üleliigsed, kuid see ei ole õige. — Ühisused on alles oma ülesannete teostamise algastmel ja nende kapitalidega, mis ühisused aja jooksul suutnud kokku koguda ja veelgi koguvad, tuleb asuda omafööstuse arendamisele, mis edaspidi võimalusi annaks ka valmistuse vahekasude ühisustele jäämise tagajärel kaupu veelgi odavamalt tarvitajaile kätte toimetada.

Kui vaadata Raudteelaste Tarvitajateühisuse kapitalide seisukorda, siis näeme, et seitsme aasta jooksul on suured summad

■ E. Raudteelaste Tarvitajateühisuse uus maja Tallinnas.

Ühisuse vagun-poed on saanud liinil asuvatele raudteelastele hädatarviliseks tarbe- ja toiduainete ostuallikaks. Ühisuse tekkimisega on kõrvaldatud ka mitmel pool raudtee piirkonnas asuvate erakaupluste liiakasu võtmised, mille kohta raudteelased nii mõndagi jutustada teavad.

Nüüd, kus tarvitajateühisus on sundinud erakauplusi müüma oma kaupa mõõdukamate hindadega, tõstetakse hädakisa üle terve riigi, et ühisused neilt elamisvõimaluse võtavad, mõeldes välja ühisustele igasugusi riigi poolt antavaid soodustusi, millest viimased undki pole näinud.

On arvamisi, et ühisused oma esimese ülesande ja nimelt hindade allasuru-

kogunud ja see on kõik liikmete oma; kui aga ühisust ei oleks olnud, oleks see raha teiste isikute taskusse valgunud ning nendel, kes selle kokku toonud, ei oleks mingisugust kaasarääkimise õigust olnud.

Raudteelased on oma ühisuse tegevuse arenemisest agaralt osa võtnud, asjaajamist püüdnud kõige õiglasemalt sisse seada ja selles piinlikku korda pidada. Huviga ühisuse tegevuse juures olles ja selle tegevuse järel valvates, on kasvatatud usk ja poolehoid ka eemalolijates.

Üldiselt võib ütelda, et Raudteelaste Tarvitajateühisusel on väga palju arusaajaid ja elavalt huvitatud liikmeid, mis heaks pandiks ka edaspidise tegevuse arenemisel.

Jälgides ühisuse tegevust, näeme esimestel aastatel rohket liikmete juurevoolu ja suurt läbimüügi summat vähese arvu kaupluste juures, mis tingitud suurest kauba nõudmisest ja hindade suurest vahest, võrreldes erakauplustega.

1922. a. peale hakkab kauba-turu seisukord paranema ja võistlus omab teravama kaju.

Võimalus igast kauplusest kõiki aineid saada, sunnib ühisust liikmetele rohkem vastu tulema ja kaupluste võrku laiendama, mille tagajärjel vanades kauplustes läbimüük langeb uute arvele ülemine misega. Siiski töötab ühisus väga edukalt edasi kaks aastat.

1924 aastast, mil tööstuse langemine algab ja rahva elutingimused raskemaks muutuvad, kutsutakse ellu võistlus kaupluste vahel viimase võimaluseni.

Igaaastane läbimüügi tõus näitab järjest kasvavat poolehoidu tõusu ühisuse vastu ja ühes sellega tarvitajate arvu suurenemist, kes end koondanud ühisuse ümber.

Palju raudteelasi, kes ostavad ühisuse kauplustest omad tarbed, ei ole kahjuks veel astunud ühisuse liikmeks. Arvatavasti on selle põhjuseks, võimalus ilma liikmeks astumata kaupa saada, kuid soovivat oleks siiski, et ostja liikmeks astuks, siis saaks tema kaubad odavamalt kätte, sest liikmete ostud registreeritakse ja makstakse neile tagasi võetud vahekasu.

Liikmeks võetakse kõiki raudteelasi ja

nende perekonnaliikmeid. Kui keegi raudteelane ise ei taha liikmeks astuda, siis on võimalus seda teha tema perekonna liikmel – naisel, ehk lapsel, kes üle 17 aasta vana.

Liikmemaks on praegu 500 väärtkindlat marka ja seda võib kolme aasta jooksul tasuda, mis hea tahtmise juures kellegilegi raske ei tohiks olla. Vastava seadusega on osamaksud kulla alusele viidud, nii et sissemaksjal kunagi karta ei ole sissemaksstud raha väärtuse langemist.

Ühisusel oli juba pikemat aega tungiv tarvidus oma ulualust soetada. Sai otsitud vastav maaala, kuhu oleks võinud ehitada tarvisminevaid hooneid.

Esiteks oli tarvidus seda leida raudtee äärest, ladu ehitamise põhjusel, kust oleks saanud vaguneid laadida.

Nüüd, kus ühisusel suuremat ladu tarvis ei ole (sest kaubad võetakse otse E. Tarvitajateühisuste Keskühisuse ladudest), on ladude vajadus ära langenud. Jäi järele ainult kontori jaoks ruumi leidmise tarvidus ja sellest väljamineks, ostis ühisus Tallinnas Telliskivi ja Oskari tänava nurgal maaala ühes pooleli ehitatud majaga, mis käesoleval aastal lõpulikult valmis sai ehitatud. Maja on kahekordne, alumisel korral asub ühisuse kontor, kus ka aset leiab Teine Tallinna Ühispank, ühisuse liha- ja toiduainete kaupluse ruumid; teisel korral on kaks korterit ühisuse teenijatele ja kojamehele. Maja juure on ehitatud kuurid,

Iga riigi- ja omavalitsus- teenija püham kohus

on oma häälekandjat „SIDET“ kaastöö ja tellimistega toetada. Ajakiri „SIDE“ on ainuke Eestis, mis kaitseb riigi- ja omavalitusteenijate huvisid ja võitleb nende parema käekäigu eest.

pesuköök ja autoruum, ning korralik jääkelder lihakaupluse tarbeks.

Ühisus ostis tähendatud maaala ja püstitas ehitused kõik puht oma kapitalidest, ilma võlga tegemata ja see läks maksma 2.000.000 marka. Maaala on niivõrd suur, et lubab, kui ühisuse rahaline seisukord seda võimaldab, veelgi mõnda hoonet juure ehitada.

Elu edenemine ei taha enam tunnistada laialipillatud ja üksikuid indiviidume, vaid nõuab, et kõik peavad organiseeruma ja ühte hoidma.

Koondagu raudteelased endid oma kutseühingute ümber ja sealjuures pidagu meeles, et nende Tarvitajateühisus, kes samuti nagu kutseorganisatsioonid, ainult teisel teel, töötab nende kasude ja heakäekäigu heaks. Organiseerigu ka tema ümber!

Tarvitajateühisuse töövõimalused ja sihid on ärarippuvad tunduvalt osavõtjate huvist ja tahtmised.

Ei ole mitte õige, kui ükskõikselt kõrvaltvaataja osas ollakse. Igaüks peab oma arvamist ja nõuannet avalikkuse ette tooma, sellega üldsuse huvidele kasulik olles. Meie ise rajame oma elukäigu ja anname selleks eluvõimalused – keegi teine ei tule meie hea käekäigu eest võitlema, kui aga meie loiuks jääme, siis rusub elu meid alla ja jääme nagu üksik paadikene mere lainete võimusse.

Vaadake kaugemale, välismaa tarvitajateühisuste tegevusse, seal näete ühisusi 200

kauplusega, hiigla majade ja vabrikutega, söögimajadega, raamatukogudega jne. Millest on see tulnud – ainult rahva koondamise ja heatahtmisega osavõtmise teel. See on jõud, millega arvestatakse ja millega midagi luua võib.

Meie oleme alles algastmel, kuid kui kõik käed külge paneme, võime loota, et see aeg ka meilgi kaugel ei ole.

Aasta	Liikmete arv	Kaupluste arv	Läbimüük.	Osamaksu kapital.	Omad kapitalid.	Kulud.	Puhaskasu.
1919	2565	2	3.800.000	80.500	5.100	333.000	68.000
1920	4053	4	15.230.000	556.400	293.800	1.231.000	373.400
1921	4246	6	47.150.000	1.345.200	1.015.400	5.659.600	806.500
1922	4221	7	64.418.200	1.939.668	1.543.917	6.951.700	757.714
1923	4164	10	85.123.631	2.567.333	2.555.760	8.581.530	1.217.748
1924	4085	11	104.031.302	3.283.920	3.748.537	10.360.041	352.922
1925	3983	14	101.887.899	3.273.882	4.318.966	10.536.047	335.370

Tarvitajateühisuse tegevuse arenemine numbrites.

Ei aita ka nahamuutmine.

Vene kooliraamatust on meeles üks Krõlovi valm, mis kirjeldab mao sõbrustuskatsest talumehega, kuidas madu talumehe juure ronides ette pani temaga leplikult elama hakata, sest ta olla oma naha muutnud.

Talumehe otsus mao kohta jäänud ikkagi seesuguseks: kui viimasel küll uus nahk, – ta süda siiski endine ja lõpetanud sõbrustaja elu. See on pillilik näide, muidugi lastele, kuid tabav näide ka tegelikule elule.

Sarnase maokavalusega on meie raudteelaskonna ees esinenud üks ajakiri, pakudes lahkelt oma veerge „raudteelaste ja nende lähemate naabrite“ s. o.: postiteenijate, meremeeste ja sadamateenijate elu-olu teadete avaldamiseks. Ettepanek enesest oleks ju ilus, kui sellel tagamõtet poleks, kuid siin peitub midagi muud: tahetakse kutseorganisatsioonide ajakirjal, nii öelda:

jalad alt ära lüüa, et ennast viimase asemel seada. Kõnealoleva ajakirja viimane number pühendab eeltoodu kohta terve juhtkirja, milles näidatud, et raudteelastel nüüd enam oma ajakirja ei ole, viimane olla riigi- ja omavalitsusteenijate Keskliidu kätte üle läinud.

Keda õieti arvab see sõber siis riigi- või muuks teenijaks? Kes on raudteelased, postiteenijad, sadamateenijad ehk ka meremehed? Kas nemand ei ole kõik samuti riigiteenijad?

Mõistagi, on sõbrustaja peatrupp seletada raudteelastele, et vaat, teil pole nüüd oma ajakirja, kui seesugust, ja viimaseks passib ainult meie oma.

Missugune on lahke sõbrustaja raudteelaste vastu tänini olnud?

Kogu aeg tõendas ta oma kuulutustes,

et ametiühisuslike (resp. kutseühisuslike) kuurkirja „Sidega“ tal mingit ühist ei ole, ta olevat raudteeasjanduse puhtehniline ajakiri, kui ainumas seesugune Eestis. Oli seega kogu aeg sõna tõsisest mõttest kutseühisuste mõnitajaks. Ja nüüd tulakse ja pakutakse sealt raudteelastele veerge nende elu-olu teadete avaldamiseks. Muudetakse nahk, et päästa, mis päästa võib, sest et „tehniline“ töö pole end tasunud.

Edasi järgneb teine artikkel (kohe juhtkirja järel), eesotsas, mis lõõkosaks mõeldud.

See kõneleb preemiatest ja töötasudest. (On tabatud hästi, kuna preemiaküsimus raudteelastel just see kõige valusam ja ka kõige ülekohtusim!). Sissejuhatus on hea, — algab lausega: „Kuidas töö, nõnda palk, kuid kaugemale jõudes, leiame ütelse: „Preemiaid on ka meie raudtee heade tagajärgedega juba mõni aasta makstud, kuid kahjuks mitte igal tööalal.“

Järeldan, et autor peab olema ise tingimata üks suurem preemiasaaja, kellele teada, kui häid tagajärgi preemiamaksmine annud. Keegi teine ju nendest headest tagajärgedest poleks teadnud.

Kes miljoneid ja sadasituhendeid sai, sellele andis see muidugi häid tagajärgi.

Preemiate mittemaksmist eksploatatsiooni direktiooni teenijaskonnale seletab kirjatüki autor, et see viimaste saatuse viits olevat. Mina, ja vist suurem osa kaasteenijaid, oleme siin küll teisel arvamusel ja nimelt, et põhjus, miks eksploatatsiooni direktiooni teenijad pole preemiaid saanud, pole mitte saatuse viitsast ära rippunud, vaid sellest, et jagä-

jatele enestele liig väikesed osad oleks tulnud. Mis nende markadega mängida! Suuremad summad oleks palju kergemalt läbi läinud.

Nii siis preemiaküsimus kutsumata külalise valgustusel. Kaugemal läheb juba „tehniline“ osa, ühes Vladivostoki sõiduplaanide ja konverentsistamisega.

Siis leidub ka uudist, mis vist naljaks määratud. Harju maakond olevat ehitanud Vasalemma jõele uue raudtee silla. Säärast silda ei ole näinud vist ükski raudteelane ega ka positiiteenija.

Teame küll, et nimetatud maakonnavalitsuse esimees hra M. Kruusemann Vasalemmas elutseb, kuid raudtee sildu ei ole tänini Harju ega ka Lääne maakond veel kusagilegi raudteele ehitanud.

Ei puudu raudtee- ja positiiteenijatele, samuti kui sadama- või meremeestele pakutavas ajakirjas ka välissõnumeid. Need on Vene transiitvedude teated Läti kaudu 1921—1926 aasta eest, milles üksikasjaliselt nimetuste järele ülesloetud kõik S. S. S. R-i ehk sealt saadetud kaubad.

Kõige sisu koonduse peale vaatamata, mida on püütud pakutavas ajakirjas teha suurema ettevaatuse ja piinlikkusega, et rahuldada nii maa- kui meremeest, jääb mulje, et siin loodetud suunani siiski ei jõuta.

Jäägu see sõber parem truuviks oma „tehnilistele“ ülesannetele ja jatkaku neid endisel viisil, oma nahka muutmata, sest et tema uues nahas peitub ikkagi vana süda.

R a u d t e e l a n e.

Teine Tallinna Ühispank.

Nii kui iga ettevõtte, olgu see kas aktsiapank ehk ühispank, on ellu kutsutud teatava grupi inimeste poolt, kes siis ka selle grupi huvides töötavad, nii oli ka lugu Teise Tallinna Ühispanka ellukutsumisega.

Teine Tallinna ühispank on ellu kutsutud raudteelaste poolt ja tahab ka nende majanduslisi huvisi kaitsda ja selles sihis töötada.

Ühispankasi ei või iialgi võrrelda aktsiapankadega. Ühispankad on kehvemate inimeste ettevõtted ja nad töötavad ka nende huvides. Ühispankad on aga ka kõige kindlamad raha hoiule andmise kohad, sest et nemad ei vastuta hoiule antud summadega mitte paljalt liikmete osamaksu-

dega, vaid peale selle veel liikmete lisakohustustega.

Kuid see ei ole veel kõik. Ka on pandud piir panga üldvõlakohustustele seaduse kui ka peakoosolekute otsustega, ja nii ei või panga võlakohustused iialgi neist kindlaksmääratud normidest üle minna. Ühispank ei saa raha hoiule võtmises ehk operatsioonide tegemiseks laenu tegemises teatavatest normidest üle minna, ning viimaseid võib tema teha ainult peakoosolekute sellekohaste otsuste põhjal.

Ja see ongi see hea külg, mis ühispanka ei lase iialgi libedale teele — spekulatsioonile — sattuda.

Need omadused puuduvad aktsiapankadel.

Rõõmustavaks nähtuseks tuleb seda asjaolu pidada, et nende kaheksa kuu jooksul, mil raudteelaste ühispank on töötanud, on juba 160 raudteelast ühispanga liikmeks astunud. Nendest on ühispanngast laenusid saanud 130. Ühispannga portfelliga on üle ühe miljoni marga diskonteeritud vekslid. Seni on kõik korralikult oma kohustusi täitnud.

Selles suures osas on ühispangal võimalik olnud laenusid välja anda ainult selle tagajärjel, et üksikud raudteelaste ettevõtted, peamiselt Raudteelaste Tarvitajateühisus ja Hoolekande Selts, on oma vabad summad ühispanka hoiule annud. Kuid ka üksikud raudteelased-liikmed ja mitte-liikmed on ühispanka rahasi hoiule toonud.

Raudteelaste pere on suur. Ei tahaks uskuda, et meie pangal ainult laenuandjatega oleks tegemist, sest teatavad andmed räägivad teist keelt.

Ärgu olgu arvamine, et raha ainult siis maksab hoiule anda, kui inimesel selleks tuhandeid markasi olemas. Just ümberpöörduvalt.

Igal jääb ühel ehk teisel korral mõni sada koguni mõnikümmend marka üle.

Neist võivad ajajooksul tuhanded ja kümned tuhanded margad koguda, kui need ühispanka hoiule antud.

Igaüks korjab ühe ehk teise suurema ostu võimalikuks tegemiseks raha. Kui kerge on raha käest ära libisema, kui see kodus seisab. Ja lõpude-lõpp on see, et seda nii tarvisminevat asja, kas tuleb jätta ostmata ehk minna kaupmehe juurde seda võlgu nuruma. Toodagu need paigalepanna tahetavad margad ühispanka hoiule. On tarvisminev summa kord kogutud, saab selle ühispanngast kätte igal ajal ja pealegi veel kasvuga juurdearvatavate %/0 läbi.

Iga organiseeritud raudteelane peab olema ei mitte üksi oma kutseorganisatsiooniga liige vaid ka teiste, raudteelaste poolt, ellukutsutud majandusliste organisatsioonide liige, seega ka oma ühispanga liige.

Liikmeks astuda tuleb mitte ainult siis, kui laenu vaja läheb, vaid ka ilma, et laenu tarvitsetaks.

Sellepärast teeks iga raudteelane endale kõigeparema jõulukiingi, kui ta jõuluks ühispanga liikmeks astuks ja omandab ühe osatähe, mille suurus 1000 marka.

Mälestusi muistsest.

Vene tsaariajal, kuni 1905. aastani, oli seltsielu raudteelastel peamiselt tundmata. Professionaalühingutest kui seesugustest ei tohtinud juttugi olla ja õiget vajadust nende järele ei tuntudki. Töö raudteel oli võrdlemisi kerge ja palga suhtes ei jäänud nad maha ka teistest riigiteenijaist, oli isegi suurem palk kui posti peal. Teenistusõigused olid mõistagi piiratud, raudtee alamteenijaid — ei ka kontori- või jaamapersonaali — riigiteenijaiks ei loetud, kuid selle asemel oli igamees, kes kord kuuteenijaks või „statti“ saanud, juba kindel, et teda keegi lahti laskma ei tulnud, välja arvatud juhustel, kui teenija õige suure süüteo korda saatnud. Preemia jaotus oli õiglane — seda sai iga teenija, nii ülem kui alam, ja preemiaid maksti kaks korda aastas.

Nii oli raudteelaste elu viimastel aegadel. Raudtee algaastatel, kui Balti raudtee veel seltsi valdamisel oli, oli asi sootu teine. Mõisnikud olid peremehed igal pool; nende tahtmine sündis taevasa kui maa peal.

1894. a., kui raudtee riigi kätte läks, kadus ka mõisnikkude võim: ametisse pandi kõik venelased, kuna eestlased-teenijad Vene

kubermangudesse ümber paigutati. Algas muuseas usu tagakiusamine ja venestamine. Eriti oli seda märgata keiser Aleksander III valitsuse lõpul. Kohte said raudteele eestkätt „pravoslavnoïd“. Aga et venelased, kui heasüdamline rahvas, varsti ka eestlastega sõbrustama hakkasid, siis jäi ülemuse toetusel nii mõnigi eestlane oma kohale edasi ja anti teenistust ka mitte „pravoslavnoïle“. Ülemametnikkudel oli aega laialt ja seda tahtsid nad kasutada lõbustuseks. Lõbustamine üksinda pealinnas — Peterburis ei pakkunud huvi; vaja oli seda korraldada ka provintsis. Selle teostamiseks mõeldi välja eestkätt muusikakoorid. Need asutati peamiselt igasse sõlmejaama. Kui ülemus kusagil ringi liikus, siis võeti teda vastu muusikaga. Mängijateks olid muidugi raudteelased. Muusikameeste-raudteelastele, olgugi kui nad eestlased, olid kohad kindlustatud ja nad püsisid eesõigustatud olukorras.

Seesuguse ajajärgu kirjeldusena leiame ühe vana laulu, mille kokku seadnud tol ajal keegi nupukas telegrafist. Laulu kokkuseadmine, nagu vanemad teenijad nüüd

jutustada teavad, olnud tingitud sellega, et lauluriimija oma koha ühele muusikatundjale pidanud üle andma ja teise — viletsama koha vastu võtma.

Laulus puudutab autor kõiki ülemaid nimepidi, kirjeldades seda unenäona.

Laul on järgmine, muidugi venekeelne:

**Сон Начальника Движенія Балтійской
и Пеково-Рижской ж. д.**

Раз Начальнику Движенія
Было ночью сновидѣнье:
Снились въѣ Египта виды:
Сфинксы, храмы, пирамиды;
Сам он важная персона —
Выше Рижскаго барона.
Всѣх рабов своих пять тысяч
Без прощенья можетъ высѣчь...
Снятся дальше вѣщій сон:
Что из Риги ѣдет он —
Всѣ встрѣчают на платформѣ
Его с музыкой и в фѣрмѣ.
Кто Вдуха, кто Сатрапа,
Не видать лишь Глазенапа.
(Впрочем, он уж былъ в отставкѣ,
Торговал желѣзом в лавкѣ.
И велѣли ему боги
Быть подальше от дороги).
Только лишь Начальник вышел,
Тотчас дивный хор услышал.
Заиграли марш „Халдейскій“.
(Это то же, что „Путейскій“.)
Контролеры цѣлой шайкой
Дружно били в балалайки,
А бригад начальник Ринне
Задували окаринной.
Вся кондукторская рать
На трубах стала играть,
И на скрипкахъ то пилила,
И в литавры звонко била
Так, что в крышѣ на вокзалѣ
Стекла всѣ задрезбжали.
Славкович сам был в ударѣ,
Войко жарил на ритарѣ.
И сверкали эполеты,
Когда дѣлал пируэты.
Красногорскій, как знаток,
Полицейскій взял свисток,
Наш Шишко, глядѣвши волком,
Дул в корнет-пистон без толку,
А Васильевич Иван
Бил в турецкій барабан.
Услыхавши, что из Тапса
Везут пьяно Демми-Макса,
То до самой до кокарды
Кверх подняли бакенбарды.
Николаев, парень умный,

Шевелилъ тихонько бубным:
Сам же думалъ про бригаду.
Что в игрѣ их мало складу
И средь грохота и свиста
Говорит он машинисту:
„Тише, тише, Заморенко,
Паровоз уперся в стѣшку.
Надо, братец, осторожнѣй,
Вѣдь состав-то не порожный.“
Москвичеву Константину
Дали в руку мандолину;
Он бряцал струнами иѣжно
И как-будто безмятежно —
Своим масляным глазком
На дѣвиц водил тайком.
Пан Станкевич, хлопец хитрый,
Лишь рукой водил по цитрѣ,
А Кутузов — вот охота —
Надрывался над фоготом,
Малиновскій же без цѣли
Бил смычком по виолончели.
Лимберг, в дѣлѣ новичек,
Поднял кверху кулачек
Иль дирижировал оркестром,
Ибо был он капельмейстром.
Наш кассир багажной кассы
Дул во всю на контрабасѣ.
И бросал повсюду взоры —
Не засѣли-ли гдѣ воры.
Поѣздной какой-то смазчик
Музыкальный вертѣл ящик.
А конторщики толпой
Всѣ держали по собой.
С ними в ряд телеграфисты
Были дружные флейтисты;
Впереди их всѣх Вѣтошкин
Был с двухрядною гармошкой.
Только Неслер наш волторный
Просидѣл в мужской уборной
(Впрочем, может быть в буфетѣ, —
Это будет пусть в секретѣ).
Сам герой рукою твердой
Взял на арфѣ два аккорда
И всѣ гаркнули „Ура“,
Когда вышли со двора...
Тут начальник наш проснулся,
На другой бок повернулся
И подумал: С этих пор
Свой и я устрою хор...
Пусть всѣ с этого момента
Заведут по инструменту.
В Императорском сараѣ, —
— Он пустой — пускай играютъ,
И посмотришь, лѣт чрез пять
Будем оперы давать
За возвышенную плату,
Чтоб попоинить всю растрату...

Как он думал, так и стало:
 Все движенье заиграло.
 С той поры, кто здѣсь не служит,
 Ни о чем совсѣм ни тужит. —
 Коль на сердцѣ не легко, —
 Заграють вальс „Кинко“,
 Да придутся по вагонам

И в карманъ, глядишь, со звоном,
 В третьем классѣ вѣдь за гимны
 Пассажиры дают гривны.

Laul anti üle telegraafi teel kõikidele jaamadele, kuid tagajärg oli see, et tema autor teenistusest lahiti lasti ülemuse auhaayamise pärast.

Välismaalt.

Austria raudteelaste palganõudmised tagajärgi annud. (I. T. F)

Juba kauemat aega kestavad läbirääkimised palgaküsimuse kohta Austria ühingraudteede peadirektori ja raudteel. ametiühisuste esitajate vahel. Peadirektor andis lubaduse, et kõigile määralistele teenijaile saab maksetud ühekorraline erakorraline tasu, 25–30% kuupalga suuruses. Lahendamata on veel palgaalamäära küsimus. Ametiühisuse esitajad nõuavad alamäära kindlaksmääramist 162 shillingi pealt 170 shillingi peale.

Holland Washingtoni konventsiooni ratifitseerimise vastu.

Hollandi parlamendile esitatud memorandumis on sealne tööminister Washingtoni konventsiooni ratifitseerimise kohta oma eitava seisukoha avaldanud ja nimelt järgmistel põhjustel:

Eestkätt väidetakse, et Hollandi tööstuse konkureerimisjõule hädaoht kujuneks nende maade näol, kes konventsiooni ei ratifitseeri. Teiseks seletab Hollandi tööminister, et kuigi teised riigid konventsiooni ratifitseerivad, see veel kindlustuseks ei ole, et need konventsiooni nii tõlgitsevad, nagu seda Hollandi valitsus peale teostatud ratifitseerimist tõlgitsema saaks. Sellest võib järeldada, et Hollandi valitsus ka siis ratifitseerimisega viivitama saab, kui teised riigid selle juba teostanud. Samas memorandumis vaidleb Hollandi tööminister Washingtoni konventsiooni mõne punkti vastu. Lõpuks ütleb ta, et konventsiooni võimata on raudteepersonaali kavatsitava tööaja ümberkorraldusega kooskõlastada ja et konventsiooni elluviimine liig suuri kulusid enesega kaasa tooks. Tähendab, Hollandi valitsus on konventsiooni ratifitseerimise vastu seepärast, et ta konventsiooni vastane on.

Mitmesugused teated.

Tööolud suuremates maa-postiasutustes muutuvad raskemaks.

Praegu on päevakorral vähema tegevusega kontori agentuurideks ümbernimetamine. Selle tagajärjed, paremused ja pahed, selguvad edaspidi. Üks on aga kindel, et sellega agentuuride kontroll-kontorite teenijate töökoorem veelgi suureneb ja mõnes maaasutuses ülejökäivaks muutub, mille tagajärjel töö korralikkus paratamatult langeb. Palju on räägitud töölihtsustamisest, kuid sellel on vähe tegajärgi olnud. Uusi operatsioone avatakse alatasa juure ja senised muutuvad järjest keerulistemaks. Näiteks tariifid posti, telegraafi ja telefoni aladel, mis mõne aasta eest paarikümne paragrahviliised olid, on nüüd sajakordselt suurenenud, ühenduses sellega on ka arvepidamine mitmekesisem. Palju tülikat tööd tõi juure agentuuride rahakaartide operatsioon rahasaatjatele teadete saatmisega. Iseäranis raskeks on kujunenud tööolud suurema tegevusega asutustes, kus asutuse arenemisega töörohkus aast-aastalt suureneb. Siin peaks olukorda parandama. On olemas küll vastavad määrused asutuste klassides kõrgendamiseks, millest ära

oleneb ka teenijate arv, kuid kelle algatusel see peab sündima, ei ole selge. Vaevalt julgevad seda koha-pealsed asutuste ülemad algatada, kus koosseisude kokkutõmbamise küsimus igaleühele tondihirmu on peale ajanud. Oleks soovitatav, kui peavalitsus siin algatuse oma peale võtaks ja et asutuste kõrgendamisel töönorme kõrval ka asutuse sissetulek ja summade läbikäik arvesse võetaks. Kuna asutuste aruanded tegevuse üle peavalitsusele selget pilti pakuvad, siis ei peaks selleks raskusi olema ja loodetavasti ei puudu peavalitsusel ka tahe asutuste olukorda parandada.

Arhiivide korraldus postkontorites.

Kuna arhiivi korraldamiseks üksikasjalisemaid juhtnõure antud ei ole ja veneaegne kord praeguse asjaajamisele ei vasta, siis on toimetatud igas kontoris oma meetodi ja aranagemise järgi. Nagu postisaadetiste postikimbu lipikutest näha, on mõnes kontoris ka arhiivi hävitamine läbi viidud. Peavalitsuse poolt on kindlaks määratud kaustade pidamise kord ja alalhoidmise aeg, kuid hävitamiseks luba ega korda ei ole — järelikult ei võiks seda ka teha. Et aga arhiiv

kogu poolest juba suureks läheb ja palju ruumi nõuab, siis oleks küll arhiivi korraldamiseks ja mittevajalike kaustade ja dokumentide hävitamiseks vastavat korraldust tõrvis.

Kulukas postivedu.

Posli peavalitsuse algatusel alati mõõdaläinud aastal postiametkonna kulul postkontori-, valdade- ja küladevahelist postivedu, milleks harilikult vallavalitsused postiveo eest tasusumma kindlaks määrasid ja ka postivedaja ametisse palkasid. Mõnes vallas on see tasu kaunis kõrge näiteks 9 klm. trakil 6 korda nädalas – mrk. 40.00. Postiraskus 10–15 naela. Saadav tasusumma iseenesest ei ole küll suur, aga kui seda võrrelda postiametniku palgaga ja tööajaga, kus postiametnikul üle 10 tunni päevas töötada tuleb, sealjuures ka veel pühapäiviti, postivedajal aga kõigest 5 tundi päevas ära kulub, siis on tähendatud tasu omajagu suur küll. Kas ei oleks otstarbekohasem olnud, kui kulude kokkuhoidmise mõttes postivedajate palkamine postkontorite hooleks oleks jäetud. Niisama oleks võinud siin kontoritele mõningaid paremusi saavutada. Usun, leiduks postivedajaid, kes praeguse antava tasu eest, kui mitte kontoriruumide igapäevase puhastamise, siis vähemalt põrandate pesemise oma peale võtaksid, mida praegu tasu eest teha lastakse ja mis antava vähese krediidi tõttu puhtuse mõttes mõndagi soovida jätab.

Kiri toimetusele.

V. a.

Ajakirja „Side“ toimetusele.

„Sides“ Nr. 12 s. a. ilmunud kirjutuse puhul „Mis arvab postipeavalitsuse ülem kutseühisusest?“ palun toimetust lahkesti alljärgnevat öiendust avaldada.

Kõnealiolevas artiklis on öeldud, nagu oleks mina riigikogu rahaasjanduse alamkomisjoni koösolekul koösisude läbivaatamisel kutseühisuse kohta tähendanud, et „teenijaskonna esitusega ei tuleks arvestada“. Sarnast väljendusviisi mina endale ei ole lubanud, siin on mulle võörad sõnad suhu pandud. Mis puutub kutseühisuse pooli inspektor Pull'i peale tõstetud kaebtusesse, siis pean tähendama, et selles kaebtuses etteöodud asjaolud teenistusliste väärnähtuste suhtes etteöetud selgituste tagajärjel kinnitust ei leidnud, kuna teenijate eraelusse mina põhimõtteliselt ennast ei sega. Teenijate hindamiskomisjoni kohta teatan, et posli peavalitsuses sellest komisjonist kutseühisuse esitajad alati osa on võinud ja minu poolt on komisjoni otsused materjalina kõrgenduste andmise juures arvesse öoetud.

Jallajas.
Peavalitsuse ülem.

1926. aasta tegevust rahuloldavalt lõpetades, avaldame

südamlikku tänu

kõigile meie toetajaile, kaastöölistele ja lugejaile, erili aga äridele, kes „Sidet“ 1926. a. jooksul oma ärikuulutuste andmisega toetasid. Soovime kõigile

õnnerikast ja head uut aastat!

Sügava lugupidamisega

„Side“ toimetuse ja talituse.